

Diversi Tractatvs

Coloniae Agrippinae, 1629

Tractatvs II. De Potestate Dæmonum de Magorum ad effectus mirabiles & prodigiosos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61359)

ete: debent ergo molestati, hinc tenebras fugere, ad lucem frui. Sunt tamen aliqui adeo feri ac audaces spiritus, ut nec vereantur multitudinem, nec templa reformident, & in luce meridiana sunt molesti: ac proinde Deo suppliciter orandum, ut nos eripiat

Psalm. 90. à sagitta volante in die. à negotio perambulante in tenebris, ab incursu, & damno meridiano.

TRACTATUS II.

De Potestate Dæmonum & Magorum ad effectus mirabiles & prodigiosos.

DISPUTATIO I.

Qua potestate, aut cuius auxilio nisi magi efficiant ea mirabilia, quæ hominum excedunt, aut videntur excedere potestatem?

ET videtur id proficisci ex naturali quorundam hominum complexionem. De Psylis, qui habitant Lydiæ & de Marsis in Italia, narrat Plinius

Plinius. August.

l. 7. c. 2. serpentes sine noxa atrectare, & odore saporare: & D. August. l. 14. de Ciuit. c. 2. narrat mira quædam opera quorundam hominum, quæ non nisi à naturali eorum complexionem dimanare poterant. Et Albertus Magnus in l. de morib. animal. (ait) se vidisse in Germania duos pueros fratres, quorum altero iuxta domorum ostia incedente, omnia ostia versus latus illius sinistrum aperiebantur, quamuis clausa essent; idemque contingebat alteri puero illius fratri, versus latus eius dextrum. Et dicit id

Albertus

vidisse multos, negatque id referri posse in aliud, quam in proprietatem occultam, quæ utriusque eorum à colorum influxu indita est.

Prima assertio sit. Multos effectus admirandos, ac insolitos efficiunt quandoque homines, virtute agentium naturalium ad operandum applicatorum, aut vero virtute, & præstantia in artificialibus fabricandis, quorum causas, cum vix pauci penetrant, admirationem parit eorum effectio, & interdum suspicionem auxiliij dæmoniaci implorati. *Probaturs prima pars,* quia in rebus naturalibus, sunt proprietates admirabiles occultæ ad efficiendum mirabiles effectus, interdum simplici applicatione, interdum diuersarum rerum admixtione, & alijs modis: ergo homines hæc callentes, & his vtentes, mirabiles citra dubium efficiunt effectus. *Antecedens ostenditur aliquibus mirandis naturæ proprietatibus allatis.*

Ad hoc propositum D. August. *August. lib. 21. de Ciuitate cap. 4. 5. & 6. adducit multa de pavonum carne non putrescente, de paleis niues conseruantibus, & vice versa fructus maturantibus, de calce, quæ cum ignitam in se vim habeat, aquarum infusione non olei accenditur, de agrigentino sale, qui liquatur igne, aqua vero induratur, & crepitat: de Epiri fonte, & magnete, & similibus. Item Opianus *Opianus lib. 3. Cyneg. scribit sonum tympani ex Lupina pelle, aliud tympanum ex Agoina tensum, dirumpere. Et mul-**

ti, iac-

ti, inter quos Tertullianus lib. 3. cap. ult. de penitentia, & Hieronymus in Ecdesias, dixerunt dyctamo es ceruos sagittas expellere, & Chelidonia hirundines suis pullis visum restituere. De Pysyllis & Marfis serpentes contra canibus, & lacestentibus sine noxa, & odore soporantibus, tradit Plinius l. 7. c. 2. & idem de Pici Martij herba, obturamenta nidorum explodente, narrat idem lib. 10. c. 18. imo & seras ferreas aperite vulgo dicitur. Et de Remora pisciculo semipedali, detinente naus ingentis imperum, idem Plinius l. 32. c. 11. & Arist. l. 2. de hist. animal. c. 14. & c. 6. Tobia de felle piscis Callyonimi, valere ad expellendam albuginem oculorum Denique innumeros possemus referre effectus mirabiles, & insolitos vi, ac proprietate rerum naturalium editos. Vide, si placet, Sirenium l. 9. de fato, Fracastorium l. de sympathia & antipathia, Ioannem Langum epist. 33. Certè si in naturalibus rebus, tot mirabiles, & paucis notæ proprietates inueniuntur, cur earum rerum usu homines edocti, siue à bono siue à malo genio, siue experientia ductrice, mirabiles effectus non patrabunt.

Idem iudicium sumito, de effectibus quibusdam artificiatibus, quæ in admirationem rapuerunt videntes, existimantes non posse in tantum fastigium artem peruenire: cum tamen totorum eorum effectuum mirabile artificium, principijs Geometricis, Arithmeticis, vel Astronomicis ni-

teretur. Horum effectuum exempla sint, Sphæra illa Archimedis apud Claudianum De qua Cicero l. 9. Tuscul. & 2. l. de natura Deorum, dicit omnium cælestium conuersiones suis motibus clarissime, & perfectissime repræsentare: cuius sphæra aliquale specimen dicitur exhibuisse Italû artificem, nomine Ianelum. Et de eodè Archimede refert Plutar. in Marcello, in Syracusarû obsidione per specula naues cõbussisse, & tot machinas adinuenisse, vt dicerent Romani se nõ cõtra homines, sed cõtra Deos pugnare. Item in admiratione rapuit Græcos quædam columba lignea volas fabricata ab Archira. Ita Gellius l. 10. noctium. Non fuere dissimilia Leonis Imperatoris auiculæ aureæ cantâtes. Ita Glicas in annalib. Et Boerhij æreæ volantes, & cantilantes, ac serpentes ænei sibillantes. Ita Politianus in nepistemone. De B. Isidoro refertur miro artificio fabricasse duas lucernas, quarum vnâ iussit apponi ad caput sui sepulchri, alterâ circa pedes, quæ nunquã fuere extinctæ, aut cõsumptæ per ducetos annos, & inde sublata nescio quo successu: ita maiores nostri Hispani, & Iacobus de Boragine in vita eiusd. Isidori. Et Romæ tempore Caroli Magni, in sepulchro cuiusdã Gentilis candela accensa ante Christi aduentum, quæ nec aqua, nec aere potuit extinguï, quousq; terebrato lychno aer subintravit: ita Helinandus in Chronicis, & Ioãnes Egidius Camorensis. Et alia multa his similia ab Historiographis narrantur.

secunda pars assertionis nota est : & ideo Philosophi multi antiqui, auidissime rerum occultas proprietates inquisierunt: inter quos Democritus
Plato. Pythagoras, Empedocles, Plato, *Aristot.* Aristot. *l. integro edito de admirandis auditionibus :* & ex nostris Albertus Magnus, & alij, qui Magia physica, seu naturali, incubuerunt. Est autem hæc *Albertus.* Magia, ut notarunt Proclus *lib. de Magia,* & Psellus *de demonibus,* cognitio quædam arcanorum nature, qua colorum, ac syderum fluxus, & sympathijs, atque antipathijs rerum singularum obseruatis, suo tempore, loco, ac modo, rebus applicantur, & mirandi quidam effectus perficiuntur, qui causarum ignaris præstigijs, vel miraculosis videntur. Hæc scientia fuisse peritos tres Magos Euangelicos, volunt quidam; eaque imbutum fuisse Salomonem, non obscure tradit *3. Reg. 4.* sacra Scriptura, *3. Regum. 4. Et disputauit (Salomon) de lignis, à cedro, quæ est in Libano, vsque ad hyssopum, quæ egreditur à pariete, & disseruit de iumentis, & volucribus, & reptilibus, & piscibus.* Vbi notatum cum D. Hieronymo, non fieri mentionem de exorcismis, aut incantationibus. De quibus multa Iosephus *lib. 8. de antiq. cap. 2.* fortè quia ea composuit quando deditus idolatriæ, incantationibus deseruiebat.

Ex his infertur corollarium apprimè notandum pro sequentibus, non decere virum sapientem præcipitare sententiam ut videns per quosdam fieri effectus insolitos, & mirabiles, asserat vi pacti demoniaci

fieri : potest enim contingere ; ut mediante concursu & applicatione agentium & passiuorum naturalium, aut ope artificis præstantissimi fiant. Fateor has duas magias: artificialem, & naturalem, secundum se laudabiles, assumi sæpe ut duo velamina, quibus magia diabolica occultari solet: quia magi sola rerum naturalium aut artificialium efficacitate, non valentes consequi optatos effectus, ad dæmonum auxilia imploranda recurrunt.

Non dissimiliter fecere quidam scriptores moderni, nomine sonantes Christum, reipsa superstitiosi magi, qui in suis operibus auspicantes à magia naturalis documentis, ad diabolicam, & vana, prolapsi sunt, & ideo eorum libros prohibuit Ecclesia, inter quos nomino Anselmum Parmensem, Cicchum Esculanum, Petrum de Abono, Cornelium Agrippam, ac Paracellum, Hæreticos: ad quos ferme declinant Cardanus de subtilitate, & varietate, & Ioannes Baptista à Porta in suo libello de magia, qui & alij multi Germaniæ, ubi officium defensionis fidei non viger, libere à magia naturali ad dæmoniacam in multis dilabuntur.

Ex hac assertionem, & corollarium, respondetur ad argumenta in principio posita; Psyllos, & Marfos habere proprietatem quandam, & qualitatem exitialem serpentibus. Similiter, & alij homines (de quibus August.) habebant quasdam indiuiduales conditiones, ratione quarum illas

illas inusitatas operationes efficiant. Quod nos non negamus, sed potius asserimus: sed dubitatio est de omni operatione mirabili magorum. De quo

Secunda assertio sit. Multos effectus mirabiles ac insolitos efficiunt magi, qui nequaquam reduci possunt ad virtutem operatricem causarum naturalium, aut artificialium. Huiusmodi ferè sunt omnia quæ narrantur de Simone, & Apollonio famosis magis. Huiusmodi etiam sunt prædicere occulta, aut futura, thesaurosq; absconditos reuelare, facere statuas loqui, & similia, quæ ex vna parte superant humanas vires, ex alia causarum naturalium efficacitatem, eo quod necessariò ab operante per intellectum procedere debent. Hanc assertionem acutè satis & copiose probat D. Thom. 3. contra gentes capite 104. Sed nunquid ad genios malos hi effectus reducendi sunt?

D. Thom.

DISPUTATIO II.

An magorum opera miranda ad dæmones reducenda sint

ET videtur non omnia magorum miranda opera esse reducenda ad dæmonum efficaciam patrocinantium magis. Primò ex Auicena dicente: Si homo esset secundum intellectum bene dispositus, & supra materiam eleuatus, res cuncta materiales, cælestes, & terrena simplices, ac mixte, obedirent ei ad nutum: ac proinde nil mirabile eius excederet facultatem. Non longè absunt ab hac sententia, Fulginas, & alij medici, confingentes quoddam temperamentum æquali-

Auicena.

Fulginas.

tatis, & humorum, & qualitatuum actiuarum ad pondus mixtione, quo temperamento, qui sit præditus, posse miracula efficere asseuerant.

Secundo. Deus hominibus sceleratis largitur gratias gratis datas: vt opera, quæ vires humanas, imò & angelicas excedunt, operentur diuina virtute adiuti: de quo latè superius egi circa articulum secundum questionis nonagesimæ, & palam fit in gratia sanitarum, ac dono linguarum: ergo de magis operantibus mirifica non est inconueniens asserere.

Dicit quis Gratijs gratis datas à Deo qui accipit, non vitur in malum finem: at isti magi operibus mirandis in malos fines vitur, nempe ad maleficiandos homines, ad occulta prodendum, ad decipiendum. *Contra,* quia hoc per accidens est gratiarum datarum gratis receptioni: quibus prauis homines aliquando prauè vitur, sicut accidit Claudie virgini Vestali, quam Dei virtute adiutam fatetur S. Thomas questione 6. de potentia art. 5. ad 5. aquam in vase perforato à Tiberi portasse sine effusione; & tamen in honorem Deæ Vestæ id hæc foemina fecit, cui suam virginitatem sacrauerat.

D. Thom.

Tertio. Hæc opera miranda possunt referri in patrociniam honorum Angelorum, ergo in eos potius quàm in dæmones referenda sunt, maximè quæ per ea opera aliquod beneficiu præstatur: verbi gratia sanitas præter communem cursum naturæ, dissoluere maleficia, reuelare thesauros in visce-

Bb 3 ribus

ribus terræ existentes. *Prob. consequentia*, quia id possunt efficere boni Angeli, & audiores sunt nostrarum utilitatum, quàm dæmones.

Sit tamē nostra *assertio*. Magi opera miranda quæ efficiunt excedentia suas vires, nequaquā Dei virtute, aut Angelorum honorum ea peragunt, sed virtute communicata à dæmonibus: ipsi enim sunt, qui ea mediantibus magis operantur. Prior assertionis pars est cōtra quosdā, qui moti secundo argumento (sed blasphemē) opera magorum Deo adscribūt, vt operantur principaliter mediante gratia gratis data, miraculorum, linguarum, &c. Sed *probat*ur ex doctrina

D. Thom. D. Th. de potentia q. 6. art. 5. nam gratiam faciendi res mirabiles communicat Deus in testimonium veritatis, & commune bonum: sed si magis communicaret Deus gratiam faciendi eas res mirabiles, quæ excedant eorum facultates, esset testis falsitatis: putā suorum dogmatum, suorum rituum, suorum scelerum: ergo non est id credendum de Dei bonitate, & æquitate. Consimiliratione negauimus supra dogmatizatoribus Hæreticæ prauitatis, Deum non communicare donum miracula faciendi.

Secundo. Deus, & Ecclesia leuere prohibēt huiusmodi magorū opera: ergo ad ea efficienda non dat suas gratias. *Tertio*. Qui operatur ex dono gratiæ gratis data, ad certū tempus, occasionem, & ceremonias, non restringuntur: sicut magi, qui si vel

minimo deficient, nihil efficiunt. *Quarto*. Vtus gratiarum non habetur habitualiter, vt supra docuimus, neque traduntur hæc gratia per disciplinā & præcepta: at magis quoties libet, factis certis ceremonijs (quæ potius inuocationes dæmonum sunt,) operantur, & suos discipulos magiæ artem docent, & auditores magistrorum sequentes præcepta, quæ Magistri, eadem operantur.

Secunda pars assertionis est contra quosdam Platonicos Iamblicū, Porphyrium, Plotinum, Proclum, & Iulianum apostatam, & cōtra alios modernos, qui horum magorum opera, si ad aliquod bonum ordinētur, aiūt esse Angelorum opera: sin minus dæmonum. Ita Glicas, Nizeras, & alij. *Glicas, Nizeras.* Horum sentētia plusquam falsa est. Et probatur primo ex quodam art. Parisiensi dicente: *Quod boni Angeli includantur in lapidibus, & consecrent imagines, vel vestimenta, aut alia faciant, quæ in istis artibus continentur* (magijs scilicet) *error*. Secundò quia in iure Canonico vniuersaliter vetatur, horum magorum ars, vt videre licet *causa 26.*

Tertio ratione. Nam Angeli horum magicorum effectores, exhibent se adorandos; imò & præcipiunt: iubēt sibi sacrificia offerri: quod certè nō facerent, neque permetterent boni Angeli. *Quarto*, quia istorum magorū ars indifferenter dirigitur ad inferenda mala per facta, adulteria, neces, &c. & ad bona conferenda. Miscent itidem multa mendacia, & deceptiones, vtuntur etiam imperio, & minis

scribitur

rerum impossibilium, vt superius retulimus: at nullum horum tribuendum est Angelis sanctis.

Tertia assertionis pars colligitur à sufficienti diuisione; nam si opera præfata nequeunt fieri nisi ab operante per intellectum; non ab homine; quia eius facultatem superant; non à Deo, aut bonis Angelis, vt probauimus; neque ab animabus separatis, de quo inferius: ergo à dæmone necesse est fieri, qui ex certo inito fœdere cum magis, vocatus adest, vt ea opera perficiat.

Pro primi argumēti responsione, confutandæ essent opiniones, seu potius deliria Auicēnæ, & Fulginatis; sed quia nullo apparenti fundamēto nituntur, refutationem huius relinquo Michaeli de Medina in libr. 2. de reſta in Deum fide 6. 7. (secundi verò, Sybillano Decade 3. peregrinarum quæst. 9. 3. c. 8. Ad secundum non inficiamur possibile esse vt Deus magis gratias aliquot gratis data communicet: maximè miraculorum, & fortè id fecit quando ex circumstantijs expediebat ad bonum Religionis, & Dei gloriæ: sic fortè accidit Claudia Virgini idolatræ, ad testificandum, & prouehendum bonum castitatis; cæterum id raro contingit, aut fortè nunquam, propter rationes allatas in probatione nostræ assertionis: per hoc tamen non negamus, quin magi operentur quædam mira, valde similia his, quæ sancti homines, & Angeli, virtute à Deo accepta, efficiunt, quando suas naturales vires excedunt: de quo sta-

tim, Ad 3. respondetur, non esse negandum bonos Angelos communicare aliquando suam potestatem, & homines adiuuare, vt alijs beneficia sanitarum largiantur, consiliorum, &c. Sed hoc non faciunt vt magi ad sustentationem, vel sicut dæmones, vt colantur ab hominibus: sed solum propter Dei gloriâ, & commodum hominū, & idèd ferè semper occultis modis. Quare opera magorum, quæ indifferenter diriguntur ad bona, & mala præstanda, imò tandem ad exitium inferendam, non Deo, neque Angelis adiuuantibus, adscribenda sunt vt actoribus, sed dæmonibus.

DISPUTATIO III.

De modo, id est, de via, ac operationibus, quibus dæmones, siue per seipsos, siue ad inuocationem magorum, opera miranda efficiunt.

PRO decisione præmittendum, præfata opera necessario debere perfici per actionem transeuntem in exteram materiam: siue ea actio sit substantialis, vt generatio, siue accidentalis, vt motus localis, alteratio, augmentatio. Rursus ea operatione, vel sunt miranda opera immediatè sine vlla alia media actione, vel mediatè, id est, mediante alia actione: quæ à priori ortum habet, & ad quam consequitur. His suppositis.

Primo dico. Quidquid factibile est per motum localem immediatè possunt dæmones efficere. Prob. primo, quia materia corporalis obedit Angelis

Glica,
Nizell.

Mit. à
Medina,
Sybillan.

D. Thom.

Angelis ad nutam in ordine ad localem motum, vt demonstrat D. Th. 1. p. q. 110. art. 3. & locis nuper citatis. Possunt autem quamplurima miranda efficere per talem motum, sicut & ipse motus localis eorum admirandus est, multis excedens hominum ac rerum aliarum corporearum locales motus. Est enim diuersa rationis, ac qualitatis, & æquiuocè motus in ordine ad illos. Vnde & possunt dæmones naturali sua virtute transire continuè per medium, & possunt transire de extremo ad extremum non pertrāsito medio: ac proinde p̄terunt ab vno loco ad alium valdè distantem velocissimè moueri, & tempore ferè imperceptibili, imò æquè velociter ad distantem, & ad propinquum: de qua re 1. p. q. 53. nihilominus quando corpora mouent id necessariò debet fieri motu continuo medium pertrāsendo: & licet possit fieri ab eis motus citissimus, & in breui temporis spatio: aliqua tamen temporis mora necessaria est, & tanto maior, quanto extrema motus distantiora sunt.

Hinc, videlicet ex motu locali, possumus assignare rationem multorum effectuum admirandorum, & quæ humanam fidem excedere viderentur, nisi accederet autoritas dicentium, & experiētia idem comprobare. *Primo.* Possunt dæmones homines, bruta, & alia corpora, ab vno loco in alium, quatumuis distantem, in modico temporis spatio trāsferre. Dæmon Christum Dominum à deserto vsque ad pinnaculū templi portauit, vt Diuus

Gregorius in Homilia, & alij post eum asserunt: & Angelus bonus portauit Habacuc per longa terrarum spatia, Danielis 8. nec Scriptura aut Sancti adscribunt hoc virtuti speciali Dei, sed naturæ, & virtuti naturali motiua Angeli, quæ in malis conseruatur vsque adhuc: nostri etiam temporis magi crebrò ad longinqua loca à demone feruntur, quinimò & alios tecum, volantes per aëra in caballo ferente, id est, dæmone sub forma caballi, per aëra deferunt, monitos primum ne signo crucis se muniant, sicut narratur sæpè apud Sprengerum, & Syluestram lib. 1. c. 14. pun. 4. & hist. Eccles. in vita D. Petri narrat, Simonem Magū à dæmonibus inuisibiliter per aëra euectum esse in sublime, quasi ascendentem in cælum: inde tamen precibus Beati Petri ad Deum fufus deiectus est in terram.

Secundo. Per localem motum possunt ignem ex superiori aeris parte in terram demittere, in perniciem hominum; item turbulentos, & vehementes vētos, quibus magna subruant ædificia. Ita habetur Iob 1. Possunt etiam dæmones per motum localem grauissimos in mari ventorum impetus, procellas, & varias tēpestates excitare, vel aquas maris ab imo sursum commouendo, vel per concitatissimos ventos: possunt itidem ingētes facere terremotus, vel includendo vehementem aliquem ventum in cauernis terre, vel inclusum in illis vehementius agitando. Ad hūc modum reor esse dicendum, de aliquibus

quibus mirandis magorum circa vētos excitandos. Ericus Rex Gotthorum quocumq; verteret pileū, inde prosperum vētum eliciebat, nimirū dæmone mouente ventum ad signū pilei moti. Ita Ioannes Magnus *lib. 17. historia Gotthorum*, & Olaus Magnus *lib. 1. c. 1. & lib. 3. c. 18.* de lappis finnis & Biarnis narrat, esse solitos vendere ventos nauigantibus, dæmonibus, scilicet, eos accersientibus propter pactum cum ea gente initum. Et ad eum ferinè modū fieri potuit, quod *Philostr.* narrat *Philostratus lib. 3. c. 3.* de duobus dolijs, quæ vidit Apollonius apud Indos: quæ cum aperiebantur imbres, & ventos emittebant: clausa verò, cohibebant: & quod Gentiles fabulantur de Æolo Deo ventorum: dæmones efficiebant, vt illi sub nomine Æoli colerent. *Tertio.* Possunt dæmones subito res præsentis è conspectu adstantium subtrahere, atque isto pacto reddere inuisibiles. Ita dicitur Apollonio, qui cum esset in conspectu Domitiani Imperatoris, repentinè ex omnium oculis recessit, & quasi euauit: sed longè alibi inuentus est: quod est manifestum signum, à diabolo asportatum esse. *Quarto.* Potest dæmon facere vt statua, vel aliæ res inanimatæ ambulent quasi motu progressiuo, dæmone, scilicet, eas mouente. Sic fiebat illud quod refertur à *Philostrato lib. 3. c. 8.* cum enim Apollonius, & Hiarcha, & alij Brachmanes mensæ accubissent; Tripodes, lapides, sua sponte fuisse motos, & ab æreis pin-

cernis calices in gyrum circumlatos esse, certa mensura vinum, & aquam miscentes, & cyathos offerentes conuiujs. *Quinto.* Possunt per eundem motum facere vt statuae, arbores, & bruta more hominum loquantur; exemplum in simulachro Iunonis. Ita Valerius Maximus *lib. 1. c. vltimo.* Valerius. & illud de vltimo salutate Apolloniū, vt ait *Philostratus*, quæ non fuere veræ voces vt infra videbimus, sed soni eis similes in aere formati. Denique multa alia miranda faciunt dæmones medio locali motu, in quo potentissimi sunt, & nos sparsim adducemus in sequentibus.

Altera dæmoniorū actio mediata est consequens ad localem eorum motum, in quo potentissimi sunt, & per hæc possunt quidquid causæ naturales possunt, eas applicando per localem motum, vt operentur iuxta naturalem modum suum, & actiuitatem, & sic operantur miranda, quæ hominum operationem exuperant. *Primo*, quia noua & inuisitata sunt hominibus. *Secundo*, quia modus operandi eis occultus. *Tertio*, quia dæmones nouerunt virtutes occultas rerum, latentes in quibusdam rebus, puta aquis, succis, gemmis, lapidibus, herbis, lignis, & animalibus, quin imò in ipso hominis corpore operum admirabilium effectrices, & accommodata nouerunt applicandi tempora. *Quarto.* Sicut homines variè, temperando, & modificando res naturales, possunt effectus naturales producere, quos per se natura-

turales causa nunquā produxissent, vt patet in distillationibus aquarū in arborum incisionibus, in ciborū cōdimentis, in pharmacarū confectiōnibus: ita dæmones, qui artificiosiores sunt hominibus, solertix, & artificij, ac confectiōnum vix est quod ignorent, propter assiduam experiētiam, & obseruationem eorum, quæ Angelis, & homines ab initio mundi patrarunt, sic aptè concinnarē, & cōponere ac miscere possunt causas naturales, vt effectus mirabiliores producant: quos causa illæ naturales nunquam per se produxissent.

D. Thom. Ac denique, quia vt ait D. Tho. 3. contra Gentes, cap. 103. cum Angeli, vel dæmones vtuntur causis naturalibus ad aliquos producendos effectus, vtuntur eis tanquam instrumentis: ex instrumento autem procedit effectus, non tantum eius virtuti respondens, sed multo etiam præstantior, & perfectior, respondens, scilicet, virtuti principalis agentis, à quo instrumentum mouetur ad operandum: quemadmodum securis non tantum secat, sed etiā facit lectum, vel mensam, vel hominis statuam, vt est instrumentum hominis ex arte operantis, & calor naturalis, qui est in semine, vel in animali, non solum calefacit, & rarefacit, ac segregat; sed etiam generat sanguinem, carnes, & ossa in virtute animæ, vel animalis, cuius est instrumentum. *Simili ratione*, causa naturales interdum producant effectus præstantiores suis ipsarum virtutibus; ex

eo quod sunt instrumenta Angelorum, vel demonum, à quibus mouentur, & reguntur.

DISPUTATIO IV.

Qua non possunt Angeli, & dæmones, neque magi, eorum ope, efficere?

ET in primis hoc iacendum est fundamentum ad quæstionem decidendam apprimè necessarium; neque Angelos, neque spiritus, neque magos posse ordinem naturæ, aut leges vniuersi, quæ Deus ad gubernationem orbis fixit, inuerrere, aut immutare; siue sermo sit de potestate per motum localem (quæ est actio immediata dæmonis) siue de applicatione actiuorum, & passiuorum per alterationem, aut corruptionem, generationemve, quæ sunt eius actiones mediata. Itaq; non possunt quidquā quod naturam superet, & proinde non valent efficere aliquid, quo ordo, aut lex gubernationis vniuersi immutetur: hæc enim potestas solius Dei est, vt causa principalis, & earum creaturarum, quibus Deus vt instrumentis, eam communicat per donum miraculorum patrandorum.

Hæc assertio est cōtra veteres Poëtas, qui inducunt magos minitantes se totum naturæ ordinem subuerrere posse: sed iactantia superba, & sine fundamento. Nostra verò assertio approbatur à tota Theologorū Schola, præcipuè à Diao August. lib. 3. de *D. Thom. Trinitate*, & à D. Th. lib. 3. contra Gen- *August.*

Hebr. 2. & probatur ex Apostolo ad Hebræos 1. Non subiecit Deus Angelis orbem terra futurum. Sic interpretatur D. Chryso-
 Chrysof. Iostomus, Theophil. & Diuus Tho-
 theophil. mas, quos sequitur Ribera, quamuis a-
 Ribera. lij de nouo mundo dicant testimonium esse intelligendum. Sed melius probatur ratione, quia pars neque inclinationem, neque potestatem habere debet ad subuertendum totum: pars enim propter totum est.

Ex præfata assertionem quâ plurimâ deducuntur. *Primum.* Non poterunt dæmones cælorum, aut ly derû motus sistere, neque eorum cursus retro agere, vel mutare, vel velocius quàm modò mouere. *Probatum.* quia esset ordinem à Deo præstitum orbi inuertere. Quapropter illam magorum iactantiam mirantium se Lunâ posse à cælo deturbare: inane delirium iudicato. Si fabulis delectaris, poteris videre non illepidam de Arcadibus putantibus, dum Luna eclipsaretur esse epotam ab alino, apud Ludouicum Viues commentarijs, super 10. lib. de Ciuitate, cap. 4.

Secundum. Non valent dæmones, neque Angeli integrum elementum de suo loco naturali ad alium transferre, neque partes, quibus integratur Mûdus, auferre, aut ex suo exturbare loco: quia esset ordinem vniuersi immutare. Dubitas fortè, an hæc non possint, quia carent ad id efficiendû virtute motiua? an verò quia à Deo prohibentur, ne destruaturs orbis? D. Tho. conformior prior dubitationis

pars: nam in *quest. de malo*, vbi supra ait, quod idem est naturalis motus totius, & partis, non tamen eadem vis sufficit ad mouendum totum, quæ mouet partem. Vnde licet dæmones possint mouere aliquam partem terræ, non sequitur, quod possint mouere totam terram, quia hoc non est proportionatum potētiz ipsorû, vt mutant ordinem elementorum mundi. Hinc poteris colligere motiuam potentiam Angeli, non solum respicere molis quantitatem, sed potius inclinationem rei mouendæ.

Tertium. Non poterunt vacuû producere, neque in tota aëris regione, neque in minimo spatio: quia ordo vniuersi, quod oportet esse contiguû lationibus superioribus destrueretur. *Quartum.* Neque corpus de extremo ad extremum transferre non transito medio, neque in instanti mouere, neque corpus longè à se distans, putà Angelus existens in Oriente, non poterit mouere corpus in Occidente extans, quia positio hæc extra suæ actiuitatis spheram continetur, neque quantalibet celeritate mouere, quia vis motiua dæmonibus limitata est certis limitibus, & licet attenta sua naturali virtute, possent animas separatas localiter quo vellent deferre, tamen à Deo prohibentur.

Quintum. Non possunt aliquid ex nihilo producere, neque annihilare, quia hoc solius Dei omnipotentiz reseruaturs. *Sextum.* Dæmones, aut magi non valent per localem motum immediatè producere aliquam

Ce s for-

formam substantialem, siue accidentalem, nec magis corpoream, & permanentem. Dixi, corpoream, quia aliquod lumen intelligibile possunt communicare. Dixi, permanentem, quia fortè aliquam formam accidentalem debilis entitatis cum motu locali citò interituræ, & ad eum sequutæ, poterunt subiecto morabili imprimere. Ex assertione sequitur, non posse producere equos, boues, aut alia animalia perfecta: quia hæc nisi à generatè eiusdem speciei, produci nō valent. Sequitur etiā non posse carnem, sanguinē, ossa, & huiusmodi partes integrales viuentium efficere, quia à principio viuenti vitæ alicuius genere, prodire necesse est. Probatour nostra assertio ratione D. Thom. 1. p. quæst. 110. artic. 2. omne quod fit à sibi simile fit, sed compositum est id, quod fit, non forma: ergo nequit aliquid corporale fieri nisi ab agente composito ex materia, & forma (cuius compositionis dæmones expertes sunt) aut ab eo, qui eminenter continet formam, & materiam, qualis est solus Deus. Sic igitur omnis informatio materiæ, vel est à Deo immediatè, vel ab aliquo agente corporali: non autem immediatè ab Angelo. De hac re D. Thom. 3. contra Gentes. c. 103. & quæst. de demonibus art. 9. & alibi sapè: nec possunt exercere opera verè vitalia, vt loqui, comedere, audire, quia hæc necessariò sunt à principio vitali intrinseco. D. Thom. 1. part. q. 51. art. 3.

D. Thom.

D. Thom.

Septimum. Neque ex qualibet re

naturali possunt facere quamlibet, quia non possunt, vt dicebamus immediatè formā introducere, vt autè mediatè possint, necessariū est aptas dispositiones agentium, & patientiū naturalium præcedere: nulla verò res est, quæ capax sit omnium dispositionum requisitarū ad singulas formas.

His modò dictis proximè accedit octauum assertum. Nequeunt dæmones, neque magicorum ope, corpora perfectæ alicuius speciei in aliam speciem transformare. Dixi, perfectæ speciei, quia sicut naturaliter fortè fieri potest, vt animalia quædam imperfecta in alia transmuntur, de quo Aristot. libro 5. Histor. animal. capite 19. & Plinius libro II. natural. histor. capite 22. ita dæmones explicatione causarum naturalium possent efficere. Probatour assertum ex Augustin. libro 18. de Ciuitate, capite 18. & de spiritu, & litera capite 28. Quod dupliciter potest intelligi. Primo modo, vt ex anima, & corpore vnus animalis fiat alterius speciei animal: verbi gratia ex equo elephantaus. Secundo modo, vt ex homine, aut equo fiat canis, aut lapis, per hoc quod forma præcedentis compositi informet corpus pertinēs ad indiuiduum alterius speciei. Vterq; modus naturæ impossibilis, prior impossibilior: maxime si ex homine esset efficienda bellua, aliàs anima rationalis corrumpetur, neque immortalis esset: res aliena non solum ab ortho-

doxa

Aristot.
Plinius.

August.

doxa fide, verum & lumini rationis
dissona. Item, quia hoc esset fingere
transubstantiationem quandam in
rebus, dum vna in alteram conuerte-
retur: quod (præterquam in Eucha-
ristia virtute diuina) non admittunt
sapientes scientia seculari; neque or-
thodoxus quispiam. *Secundi* autem
modi impossibilitas ostenditur; quia
quælibet forma substantialis, vt suū
esse tribuat informando, requirit pec-
uliares, & sibi conuenientes dispo-
sitiones, & organizationem corpo-
ris propriam: est enim actus corpo-
ris physici organici (Aristot. 2. de Ani-
ma) ergo neque anima humana cor-
pus ferinum, vel ferina humanum
informare poterit secundum naturæ
ordinem.

Quod si abiicias Nabuchodonoso-
Daniel. 4. rem conuersum in bouem, *Danielis*
4. & vxorem Loth in statuam salis,
responsio in promptu est, id factum esse
diuina virtute; nos de virtute natu-
rali dæmonum oppositum assenera-
mus. Mitto modo, quod multi ex
Patribus negant eum Regem formæ
bouis accepisse, imo neque effigiem
bouinam: sed dumtaxat ita esse men-
te alienatum, vt se bouem crederet.
Alij forte probabilius vt *Gregorius*
lib. 5. Moral. cap. 8. affectiones illius Re-
Gregor. gis in bouis temperamentum com-
mutatas, figuram etiam humanam
quodam modo in bouinam degenera-
rasse, sensusque internos similes bru-
torum sensibus. Vnde factum est, vt
instar quadrupedis incideret, & fœ-
no vesceretur, & homines fugeret,

& in deserto moraretur. Diuina vero
virtute factum est sub tali tempera-
mento, & habitudine corporis, ra-
tionalem animam perseuerare, vt
pœnitendo resipisceret. Conuersio-
nem autem vxoris Loth factam fuisse
per Angelos malos, ex Dei iussio-
ne, & virtute diuina, non displicet
D. Thom. de malo qu. 16. ar. 9. ad 3. vbi D. Thom.
negat dæmones posse propria virtu-
te corpora vnius speciei in aliam
transformare: non possunt etiam
dæmones quantitatem corporum sic
mutare, vt penetratio partium se-
quatur. *Prob. ex doctrina Philosophi,*
& *D. Thom. dicentium secundum*
naturæ ordinem non posse esse par-
tium, aut corporalium dimensio-
nam penetrationem.

Hinc fit vt nequeat dæmon face-
re, vt striges in forma cati, aut mu-
stellæ per rimulam, & multo minus
foribus clausis ingrediantur cama-
ram, vt ipsæ mentiuntur: & propter
eamdem rationem puto non posse
dæmones duo corpora ponere in
eodem loco. Non possunt dæmones
facere, vt homo resurgat, & multo
minus cætera quæcumque viuientia,
& non viuientia, si semel corrupatur.
Prob. Id dicitur resurgere quod idem
numero tã secundum formam quã secun-
dum materiam iterum reproducitur:
at hoc non potest fieri facultate vir-
tutis creatæ, quia vt ait *Arist. à priua-*
tione ad habitum non est possibilis
regressus, 5. physic. & 2. de generatio-
ne: ergo. *Prob. & declar. minor, nã quan-*
do moriuntur bruta, animæ eorū mo-
riuntur.

nūtur, & totaliter desinūt esse, quando etiā non viuentia corrumpūtur, eorū forma definit esse: ergo cum natura non possit reparare idē numero; non poterit facere, vt forma amissa, aliud corpus, vel præcedens informet, quod informauerat, quia quod non est nihil poterit operari.

De homine vero poterat magis dubitari, quia eius natura propinquior est resurrectioni, propter animæ immortalitatem, & incorruptibilitatem. *Sed probatur*, dæmones, aut Angelos id non posse: tum quia naturæ viribus non conceditur regressus à priuatione ad habitum; tū quia anima humana separata semel à corpore, vel informabit corpus, quod antea habitauerat, vel aliud: neutrum possibile est per naturæ vires: etenim modus naturalis vniendi animam corpori, necessario debet fieri per generationem corporis animæque creationem, aut infusionem. Corpus autem vt adapteatur animæ semel separata, neutiquam naturaliter generari possibile est; quia absunt dispositiones, scilicet conueniens temperamentum, calor naturalis, ac viuificus, spiritus animales, & naturales, verus atque humanus sanguis. Has porro atque alias res (siue quibus corpus humanum animæ rationalis capax esse non potest) non potest dæmō, neq; vlla naturalis causa præstare corpori humano, cū earū rerū naturalis, & propria causa sit, primo quidē, naturalis virtus seminalis, & formatrix humani corporis, postea

vero naturalis virtus animæ sensitivæ & vegetatiuæ, quæ cū ab anima sint, non possunt eam reunire volēte dæmone. Ex his infertur, resurrectiones mortuorum, quæ à magis factæ narrantur: vel esse fabulosas, vel tantūm simulatē acque in specie esse factas à dæmonibus.

Obijciunt nobis, naturaliter muscas submersas reuiuiscere si in cineribus tepidis ponantur, apes si succo nepetę persudantur, pellicanū pullos mortuos proprio sanguine ad vitam restituere, leuculos quoque mortuos voce, & spiritu parentum vita donari: ergo & opera dæmonum, qui possunt quidquid causæ naturales, poterunt animalia resurgere. *Respondetur*. Ekto esset verum corpora brutorū mortuorū posse viuificari, non proprie dicerentur resurgere, quia alia distincta informarentur forma: & sic non essent eadem animalia. Ad rigorosam vero resurrectionē necesse est, vt idem numero viuens, quod mortuū fuerat, viuificetur. *Secūdo resp.* animalia perfecta vita functa neque etiā posse sub diuersa forma, & in eodem corpore viuificari: quia cum hæc viuificatio fieri debeat per generationem viuētis perfecti; nisi mediantibus dispositionibus ab eodem viuente effectis, (quod non potest fieri in corpore corrupto) nequibus effectus produci. Quare si quando talia animalia videntur aliquādo reuiuiscere: penitus mortua nō fiere, sed mortuis similia. Sicut quædam animalia, quæ certis anni temporibus

quæ

quasi mortua iacent, & postea in initio veris excitantur, & quasi reuiuiscere apparent, vt accidit gliribus, vris, & passeri vitulino, apud Mexicanum. At vero animalia, quæ ex putrefactione nascuntur, cum vitam amiserant, poterunt à dæmone viuificari, naturalibus remedijs adhibitis, ipse enim nouit calorem, & dispositiones ad hoc requisitas congerere, quæ cum pauca sint, & sine agente proximo induci possint virtute cælorum, non mirum vt corpus p̄mortuum, de nouo informetur. Sed tamè propriè non erit idem animal mortuum & viuificatum, quia licèt materia fortasse possit esse eadem, si nondum corrupta totaliter erat: tamen anima, quæ ex eius potentia denuo educitur, non erit eadem numero cum ea quæ corrupta fuerat, & desierat esse. Maneat ergo certum dæmones non posse facere, vt homines aut alia animalia resurgant, quia hoc soli potentia Dei reseruat.

Sed dubitas, an dæmones possint animas separatas loco mouere etiam coactas? *Resp. affirmatiuè*, si sermo sit de potestate naturali, tamen secundùm legem à Deo statutam hoc eis non permittitur, quia in animas sãctas nō habent potestatem, quod de cœlestibus est clarum, & certum de animabus purgatorij: decretum enim diuinum est, vt inde nō exeāt donec soluant, & tunc rectè tendant in cælum, quod si forte aliquando aliqua illarum inde permittitur exire, fit ex speciali Dei dispensatione sine adiu-

torio dæmonum: anima vero inferni ita ibi alligata sunt, vt nec tua, nec dæmonum voluntate inde exire valeant, propter Dei decretum eas ibi puniendas destinans: cuius non mediocri testimonium perhibet diuitis epulonis exemplum *Luca 16*. Ex dictis infero falsum esse quod ait Iustinus Dialogo cum Triphone de potestate dæmonum reuocandi animas etiam iustorum.

Vltimo nequeunt aliquam formam substantialem etiam præuijs dispositionibus in instanti producere: quia applicatio præuiarum dispositionum, cum per motum localem fiat, à dæmone nequit fieri in instanti, nec etiam possunt quantumuis paruo tempore, aut mora æquali quidquid volunt perficere: nam causæ naturales quarum actione mediante has formas producant, plus temporis ad vnã rem producendam, quam ad aliam requirunt secundùm plures, aut perfectiores dispositiones vnius rei, quam alterius.

Hinc fit, vt vermes, locustas, mures, & huiusmodi insecta, producere possunt: tum sine actione causarum naturalium particulariũ: tum in parua mora, eo quod dispositiones ad huiusmodi animalia imperfecta facile coagulantur, & parua consumpta mora: tum quia naturaliter producuntur sine causarum naturalium efficientium concursu. Vnde quando dæmones ea efficiunt, ad eos tantum spectat dispositio-

sitiones procurare, & quia pauca sūt in parua temporis mora congregantur. Cætera vero viuientia perfecta nequeunt producere, etiam median- tibus caulis proximis naturalibus, nisi in tempore congruenti, vt gigan- tantur, & multo minus in statu per- fecto: verbi gratia, ad generandum equos medio semine equino, indi- gent non modica temporis mora, & multo maiore, vt producant robu- stos equos. Denique nõ possunt im- mediatè efficere, vt causæ naturales applicatæ sufficienter ad agendum, non agant: hoc enim solius Dei est, & eorum qui virtute diuina id effici- unt: possunt tamen mediante motu locali alterius causæ: v.g. si ad aman- tem adhibeas, impeditur magnes ne ferrum trahat.

DISPUTATIO V.

An effectus isti mirandi, quos daemones, & magos posse producere diximus, veri sint, an dumtaxat appa- rentes?

ET primo pro tituli elucidatione *aduertendum*, in dubium non verti, an aliquid daemones possint efficere, aut per localem motum, aut alias mutationes ad eum consequentes. Etenim si eas operationes verè pos- sunt efficere vt posse definimus, & eadem ad terminum verum seu ob- iectum terminare necesse est. Sed dubitatio est an hi effectus tales sint, quales apparent sensibus intuen- tium: & gratia exempli ante oculos

ponamus, actionem præstigiosam, qua daemones D. Antonium nitebā- tur decipere, in specie blandientium fœminarum; simulachra illa mulie- bria, vera simulachra erant, vere im- mutabant visum, veri effectus erant actionum, seu motus localis dæmo- num, quo ea depingebant: sed tamen apparebant esse veræ fœminæ, cum tamen essent tantum illarum imagi- nes inanes, & spectra decipientia o- culos videntium. Sensus ergo dubi- tationis est, an omnia opera mago- rum, & dæmonum, sint fucata, & de- ceptoria, oculos & sensus percipien- tium fallentia: ita vt aliud essent, & aliud apparent? an vero aliqua es- sent, & talia qualia apparebant?

Disputatio hæc deciditur, dicen- do: aliquos dæmonum effectus ve- ros esse, non sensus decipientes, qua- les sunt apparentes, aliquos vero fu- catos, præstigiosos, ac deceptorios, qui vnum sunt, aliud apparent. *Prima pars assertionis ex capite 13. Deutero- nomij colligitur, vbi Deus prædixit Hebræis futuros Pseudo-Prophe- tas, qui prædicerent futurum aliquot portentum, idque ita euenire, vt ab eis fuerat prænuntiatum: & Iustinus martyr in responsione ad quæstiones orthodoxorum de Apollonio Tya- nno affirmat quædam admirabilia vera fecisse, vt maris impetus, fœrarū incursiones, &c. Et D. August. lib. 3. de doct. Christiana cap. 7. & 8. & lib. 83. quæstionum q. 79. expresse asserit ma- gos facere posse, & fecisse multa ad- miranda opera, explicans illud* *Matth.*

Matth. 24. Surgent Pseudo Christi, & Pseudo-Propheta, & dabunt signa magna, & prodigia, ita ut in errorem inducantur si fieri potest, etiam electi. Et sequitur illum D. Thom. super istum D. Matthæi locum, & clarissimè 1 p. q. 114. art. 4. sic ait. Sciendum tamen est, quod licet eiusmodi opera demonum (narrauerat aliqua quæ naturæ humanæ facultatem excedunt) quæ nobis videntur miracula ad veram rationem miraculi non pertingant: sunt tamen quandoque res veræ, sicut magi Pharaonis per virtutem demonum veros serpentes, & ranas fecerunt; & quando ignis de celo cecidit, & familiam Iob vna cum gregibus pecorum vno impetu consumpsit, & turbo domum efficiens filios eius occidit: ea fuerunt opera Sathane non sanè phantastica, sed vera, ut docet D. August. de ciuitate Dei. Hæc D. Thom. Secundo ratione probatur, quia ut supra docuimus dæmones sæpe admiranda operantur, applicando actiua passiuus rerum naturalium, at certum est causas naturales si inuicem agant, & patiantur, effectus veros producere: ergo id ipsum dicendum est de dæmonibus & magis operantibus ministerio earundem causarum naturalium.

Tertio: quia aliquando reperti sunt artifices excellentes, qui opera miranda fecerunt, quæ rapiebant videtes in admirationem: ergo dæmones & magi per eos multò mirabiliora possunt efficere, utpote qui arte, ingenio, & experientia longè superant artificiosissimos quosque homines. Antecedens palam fiet in Archimede Syracusano, mirabili artifice, qui

ingentem nauem onerariam quam plurima hominum turba magnis ènisibus vix mouere poterat, hominibus insuper multis, magna sarcina & ingenibus ponderibus impositis, procul affidens, & quieta impellens manu, vi quadam cuiusdam machinæ ab Archimede compositæ, quasi tranquillo mari prolaberetur, ad se adduxit; & plures alias machinas bellicas, quæ horrorem, & admirationem incuriebant, legitur fecisse. Ita Plutarchus in Marcello. Non minus mirabile opus fuit columba lignea facta ab Archita Pythagorico, ut refert Aulus Gellius lib. 1. c. 12. quæ sic erat libramentis suspensa, & aere certo quodam modo intus occultè incluso, ut per aerem volitaret, ac si visa columba esset.

Secunda pars assertionis perspicua erit recolenti ea, quæ diximus miranda fecisse Simonè Magum, quorum pleraque vana, & fucata erant, ut patet ex his, quæ diximus in disputatione præcedenti, superare facultatem dæmoniorum. Et de Apollonio Tyanæo Philostratus in vita eius multa opera narrat stupenda, sed fere omnia præstigiola, & dumtaxat apparentia.

Sed an ea miranda opera, quæ magi Pharaonis fecere conantes resistere Moyfi, fuerint veri effectus, puta veri dracones, verus sanguis, &c. an vero tantum præstigioli, & apparentes? vetus, & litigiosa quæstio est. Ego libes amplector sententiã Aug. lib. 7. de Trin. c. 7. & 8. & l. 83. q. 79. D. Th. sup. 24

Pluta.

Gellius.

Philost.

August.

D. Thom.

D d cap.

cap. Matth. & 1. p. q. 114. 4. 4. eos esse veros effectus, veros dracones, verum sanguinem, &c. eandem sententiam sequuntur moderni: videndus Caietan.

Secundo dico. Vt plurimum opera mirabilia Magorum, ac dæmonum, fucata, & apparentia dumtaxat sūt. *Ratio est,* quia aliquando eos effectus veros producere non valent, utpote omnipotentia Dei reseruos: v.g. suscitare animas mortuorum; & ut occultent suā potentia recurrunt ad deceptionē, & faciunt quædam præstigiola, quæ apparent pertinere ad mortuorum resurrectiones: aliquando vero etsi aliquos possunt effectus veros producere, attenda sua naturali virtute, Deus nō sinit eos ea uti: & si Deus sinat, ipsi nolūt veros producere, contenti apparentibus. Tū quia facilius fiunt per motum localem, nullis quæsitis virtutib. & dispositionib. causarū naturalium: tum quia amatores sunt deceptionū, & si decipere valent simulachris, non largiuntur vera bona: si spectro ad Venerem alliciunt, non dant facultatem ad naturalē concubitū. Quo fit, ut quando dubitatur, an effectus sit verus, an vero præstigiolosus, coniectura non leuis sumatur ex prædictis, præstigiolosum esse: quando autē verum est, & certum, effectum vires dæmoniacas excedere: etiam valde perspicuum est præstigiolosum esse. Quādo autē eas vires excedat habes ex dictis in præcedenti disputatione.

Sed antequam ab hac disputatione

ne recedamus decidenda sunt quædam dubiola ad idē pertinentia. Primum de effectibus mirandis, quæ Exod. 7. narrantur facti à magis, scilicet virtute dæmonis virgas conuersas in dracones, aquam in sanguinem, ranas, &c. an fuerint illi effectus veri an vero præstigioli, & dūtaxat apparentes? Duas oppositas sententias reperio habentes singulæ illustres, & antiquos patronos, quos enumerat Benedictus Pererius *super dictum caput q. 9. & 10.* plausibilior est D. Augustini, & D. Thomæ, *vbi supra*, assentientium fuisse veros dracones, verū sanguinē, veras ranas; nec displicent Lyranus, & Abulensis dicentes, eos dracones non esse arte magica repete factos, sed ope dæmonū occulte è montibus allatos, vbi gradiebantur.

Secundum dubium est, & celebre, de lamijs, Hispanè *Brujas*, quæ dicuntur ferri à dæmone per aera ad loca valde distantia: an hoc verè contingat? an solum per phantasiæ illusionem? Postremum assentunt ferè omnes Iuris Canonici periti: fundantur in *c. Episcopi, 26. q. 5.* & in experiētijs multis, quæ referuntur, quales sunt relatæ ab Abul. *inc. 13. Genes. q. 354.* & Caietano *infra quæst. 95. articulo 3.* de quibusdam fœminis maleficis, quæ dicebant media quadam vnctione ferri ad loca valde distantia, in quibus simul cum alijs tripudijs, & choreis vacantes, omnis voluptatis genere perfrui: & tamen ad sumendam experientiam se se coram alijs vnxe-

runt.

tunt, & statim graui sopore correptæ in eodem loco iacuerunt, & postea ad se reuersæ narrabant ad quæ loca, & conuiuia perductæ fuerint: vnde conuictæ sunt non in re, sed sola illusionē phantasiæ ea omnia illis accidisse.

Secunda sententia affirmat, has maleficas verè deferri ad loca distantia, & ibi multa turpia, & sacrilega cum alijs, & cum ipsis dæmonibus in forma visibili, interdum humana, interdum hircina, & similibus, committere. Hæc est communis sententia Iuris peritorum, ac Theologorum, vt ait Penna in *Directo. comment. 68.* eamque ita tenaciter affirmat Abulensis *quest. 47. in cap. quartam Matth.* vt dicat non posse sine impudentia negari, cum mille testes occurrant, qui harum rerum conscijs sunt. Idem late Sprengerus in *Malleo, & Castro libro 1. de iusta Heret. punit. cap. 16.* & Paulus Grillandus de *fortilegijs, questione 7.* & alij multi. De his item lamijs dicitur sæpe accidisse, vt in illis conuenticulis ad quæ deferuntur, vt nonnullæ aliqua occasione pauore affectæ, vel nomen Iesu proferant, vel signa Crucis se muniant, & statim congregatio dissoluatur, & omnes dispareant, ac dæmones fugiant, & solæ maneât quæ signo sacro vix sunt, & eo in loco in quo esse putabant, se inueniant, ac pedites non sine angustia domum redire cogantur. De qua re multa Spreng. & Petrus Binsfeldius lib. de confessione maleficorum præf. ad. 10.

Existimo iuxta vtramque sententiam, sæpe accidisse vt experientia allata testantur, & ad caput. *Episcopi,* allatum pro prima sententia, concessio illud esse satis authenticum (quod quidam inficiantur) responderetur, quæ in illo capite dicuntur non esse generaliter accipienda, sed applicanda ad eum dumtaxat casum & materiam, de qua ibi erat sermo: scilicet, de quibusdam fœminis, quæ credebant esse aliquam Deam Dianam, quæ veram potestatem, & dominatum haberet, cuius virtute interdum per aera equitando ferrentur, & ad illius obsequium, & seruitium vocarentur, cui etiam obediendum vt Deæ esse credebant. Item quod de Herodiade illa cogitabant tanquam de fœmina, quæ resurrexerat, & per aera æquitarer omnino erroneum erat. Sic ergo in illa narratione multi errores includebantur; quod satis colligitur ex illis verbis textus: *Innumera multitudo hæc veræ esse credunt, & credendo à recta fide deuiant: & errore Paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis, aut numinis extra vnum Deum arbitrantur, & cætera videnda omnino: & ita huiusmodi credulitas in illa materia ibi magis damnatur, quam opus faciendi maleficia ex pacto cum dæmonibus, quamuis hoc etiam valde damnabile sit.* Sic interpretantur illum textum Doctores communiter, *Abulens. præcipuè Turrecremata ibi articulo tertio, & Abulens. supra ad primum, & Syluest. verbo, Hæresis* Dd 2 3. la.

Penna.
Abulen.

Sprenger.
Castro.
Grilland.

Binsfeld.

3. late, & latius in opusc. de strigim. Dæmonog, mirandis, l. 2. c. 1. qui non sine delectatione cupientis curiosa poterit videri.

DISPUTATIO VI.

De modo quo effectus quidam demoniaci dumtaxat apparentes veri apparent.

Disputatio hæc nimis subtilis valde proficiet pro cognitione apparitionum, reuelationum, & cætera maxime quæ à dæmonibus efficiuntur: & ideo de se cæurus inimici antiqui fraudes, quibus conatur homines deludere falsa pro veris ostendendo, animaduerto huiuscemodi præstigia, deceptiones, seu errores, (hæc enim omnia pro eodem in præsentiarum vsurpo) posse circa sensus externos, & internos, & circa intellectum, & quodam modo voluntatem euenire.

De deceptione circa sensus externos.

Deceptio circa sensus externos (quæ proprie præstigium appellatur) accidere potest ex parte obiecti, ex parte medij, & organi. Ponamus exemplum in potentia visiva, quæ plures deceptionis modos patitur: ex parte obiecti decipit diabolus dupliciter, vel efformando nouum obiectum, quod vnum, cū aliud apparet; vel iam efformatum variè collocando, aut mouendo, obiectum, in quâ de nouo formâdo ex aere, aut a-

lio elemeto, & illud oculis obijciendo: siue dæmones illud corpus phantasticum assumant, siue illud circumponant alteri rei, vt aliter quam res est appareat. Ad hunc modum deludere solet ac delusit sæpe homines Verlipellis, vt testatur Aug l. 18. de Ciuitate Dei cap. 18. quando ostendit totios Vlyssis magica arte Circes mutatos in bestias, & Arcades quando transnatabant quoddam stagnum, conuersos fuisse in lupos: & quod stabulariæ mulieres homines in iumenta conuertebant, & respondet D. Th. qu. 16. de malo, art. 9. ad 2. ex eodem August. omnes præfatas conuersiones factas fuisse secundum phantasticam apparitionem dæmoniorum: & aliquando Diuo Antonio, & alijs, in forma horribili Leonum, Serpentum, & aliarum ferarum, ei dæmones apparuisse legitur, vt terrerent.

Aliquando in specie pulcherrimæ mulieris, vt ad venerea allicerent, interdum oculis obijcerunt varias formas rerum inanimatarum, vt auri, argenti, gemmarum, vini, epularum. Extat huius effictionis, seu apparitionis famosa narratio apud Philostratum l. 4. de vita Apollonii, c. 5. de quadam lamia, quæ Menippo iuueni, cui perpulchra effigie apparès, nubere se velle simulabat, ac plurimas opes, & pretioso ornamenta, magnamque vini, & epularum copiam ostendebat. At Apollonius miserat iuuenem, oes eas res docuit esse inania simulachra, & imagines dumtaxat earum rerum, quas representabant: quo dicto

totus

totus ille apparatus ex omnium oculis evanuit, & verula illa se esse lamiam confessâ est. Hæc autem omnia, & similia per solum localem motum posse effigiari probatur. Quia cuiusvis rei corporalis similitudo in figura, & colore consistit, sed hæc per solum localem motum fieri possunt: ergo & huiusmodi imagines rerum, quibus dæmon decipere conatur homines, ut putent esse eas res, quas repræsentant. *Minor probatur.* Quia statuarios per solum motum localem efficere figuram, in id ipsam, nisi per localem motum, addendo, subtrahendo, mutando, aut disponendo, fieri non posse, certum est. Pictores itidem per solum localem motum colores ad-mouendo res ita depingunt, ut interdum veræ, & naturales videantur, sicut tradidit Plinius *lib. 25. cap. 10. de viuis ita artificiose & Zeuxide pictis perfecte que, ita naturales uas repræsentantibus; ut ad eorum esum aues conuolarent.* Quid non ad viuum repræsentabit dæmon, Zeuxide, & omnibus pictoribus, aut statuarijs dexterior artifex? Maxime, quia condensatione, & rarefactione possunt omne corpus figurare, & colorare, ut in nubibus experimur, & de alijs apparitionibus per hunc modum iudicandum est.

Ex qua verò materia eiusmodi simulachra fiant, communiter asserunt Theologi non ex terra, maxime quando dæmon vult statim, aut citò evanescere: neque ex aqua, propter eandem rationem, neque ex igne, ne-

tangentes comburantur: sed ex aëre, cuius signum est illud quod superius latè dixi, nonnullos huiusmodi spectra gladio secare, aut truncare adnixos, non valuisse: quia partes aeris diuisi statim continuantur. Aeris tamen nomine omnem vaporem quantumcunque grossum, & terreum intelligimus, maxime quando dæmones se exhibent incubos, aut succubos, aeris tamen natura seruata, quod ibi faciunt dæmones ad alicuius rei proprietates signandas siue hominis, siue equi, vel huiusmodi: dicuntur illa corpora ab eis assumpta, in quibus sunt non ut animæ vegetantes, & viuificantes, sed ut motores, instar naturæ in naui. Alias verò ubi talia corpora non ipsi effingunt ad aliquod signandum, sed efficta à Deo vel à natura mouent; velut arrepticiorum membra non assumpta eiusmodi corpora, sed occupata dici consueuere: at isto modo etiam decipiunt sensus externos, circumponendo aliquod corpus phantasticum corpori verò, ut occultetur, aut alterius figuræ, & speciei appareat esse quam est. Hæc dicta sunt ad ostendendum aliquot mira, quæ à dæmonibus immediatè per motum localem fiunt, ex quibus non erit difficile in alijs quam plurimis discurrere, aut philosophari.

Interdum autem nullum simulachrum effingunt de nouo, sed obiecto sensibili alias efformato variè moto, varias dæmones inducunt deceptiones: v. g. obiectorum sensibilibus celeri agitatione, subita occultatio-

ne, varia collocatione, separatione, vel cōglutinatione latente, vt faciūt circulatores (Hispanè *jugadores de pas-sa passa*, Italicè, *Ceretani*) varijs ligaminibus, sciphulis, globulis, &c. Aliquando per artem perspectiue certa quadā dispositione obiecti in ordine ad oculū videntis. Si enim perspectiue dediti homines, efficiunt, vt lineæ in tabula longa confuso ordine ductæ, si è directo aspiciantur lineæ rudes videtur & sunt, si tamē aspicias per foramē, aut tabula rotata specie reddunt alicuius artificiosæ imaginis, cur nō hæc, & mirabiliora efficiet dæmon in omni arte peritissimus?

Ex parte medijs aëris multi etiā deceptiones dæmoniacæ contingunt. *Primo*. Si dæmones impediāt ne species ad oculum, vel ad alium sensum deferantur, quod non erit difficile, si inter sensum, & obiectum aliquod impeditium specierum injiciant, & sic totum obiectū, vel partem occultent. *Secundo*. Si medium aliqua qualitate afficiant, qua species per medium transeuntes, sic afficiantur, vt obiectum non quale est repræsentent. Isto modo velum nigrum, cuius species per fenestellā vitream viridē transeūt viride apparet. *Tertio*. Si medium circa ipsum obiectum spigetur res visa aliter apparet quàm sit. Hinc accidit vt si aëris intermedij vapores condensentur: Lunam augeri, aut minui appareat. *Quarto*. Ex varia conformatione, vel multiplicatione specierum sensibilium ab obiecto vsq; ad sensum emissarum: ad istum

modum oculus videns res quædam conspicit artificiosè formata iuxta perspectiuam artem, decipitur plures res videns, cum vnicum tantum sit obiectum visum.

Famosior deceptio, & quæ plus in admirationem rapit videntes, & audientes, ea est, quando extra sensum nullum obiectum est quod actu sentiatur, neq; à dæmone efformatum, neq; à natura productum: & tamē re vera sensus ita immutatur, ac si obiectum præsens esset: v. g. quando dæmones, aut Magi eorum ope præstigiöse faciunt, vt mulier appareat, equa, aut quando nullum sensibile obiectum adest, & tamen sentitur aliquid, at si re vera adesset, sicut contingit interdū febricitantibus, qui vident in pariete ex aduerso stante picturas, & imagines, quæ re vera non sunt, neque res, quarum sunt imagines, ibi adsunt.

Non desuerunt qui existimarent istum præstigijs modum esse impossibilem, eo quod sensatio, maxime exterior nō potest fieri à non ente, quia sensus in actu ab obiecto in actu immutari necesse est. Quod si quispiam dicat non esse obiectum secundum suum esse reale, sed secundum suam similitudinem, id est, speciem, à qua actuatur sensus. *Contra hoc arguitur* supposito communi consensu Theologorum (de quo supra) dæmonem nullam formam posse immediatè imprimere in potentias, nisi mediatè concursu aliarum rerum naturalium: ruc sic, vel illa, species ortum habet,

bet, & emittitur à re, quæ vnum est, & apparet aliud: v.g. à muliere, quæ apparet equa, & hoc non, quia tantum est emissiva speciei, quæ repræsentet mulierem, & non equam, nisi in eadē reponas duas formas substantiales, & duas figuras ad eas consequentes, quod est impossibile. Et patet ea illa res talis iudicaretur ab omnibus, quæ quandoq; non sic euenire certum est, vel illa species dumtaxat in sensu, & hoc non, quia sensus non habet speciem, nisi à rebus acceptam, supponimus autem in sensu non extare rem, cuius species repræsentatiua est: quia neq; in aëre circumstante est aliqua forma, vnde ortum habere possit, & à qua emittatur species, quæ sensum aëtuat, & informat, nam aer nisi per condensationem non est receptivus figure. Tum, quia semper non est vnus & idē, neq; circa eam rem maneret: tum, quia esto esset idem fluctuaret hinc, & inde, & non posset in eo figura vlla manere.

Dices, per condensationem permanet ea figura. Contrà: nam sequeretur eam rem talem videri ab omnibus adstantibus, & omnes ludificari, quod tamen in præstigijs non accidit semper, sed vno, aut duobus ludificatis, cæteri quandoq; non ludificantur: ergo præstigia præfata per dæmones fieri non possent. Respon. D. Th. in 2. d. 8. q. vii. art. 5. ad 4. quæ illa species dumtaxat est in sensu in casibus positus, & hoc contingere potest dupliciter per dæmonum operationem. Primo, vt species, quæ sunt in thesauro imaginationis seruata, dæmonum

operatione ad organa sensuum fluant, sicut contingit in sono, excepto quod ad organa exteriora non attingunt, quia sunt ligata. Vnde quando species illæ contingunt organa sensus exterioris (quod potest fieri motione locali dæmonum) vniuntur, ac si res essent præsentis extra, & actu sentirentur. Secundo esse potest ex immutatione organorum, quibus immutatis fallitur iudicium sensus, sicut patet in eo, qui gustum corruptum tenet, cui omnia videntur amara, quod dæmones facere possunt virtute quarundam rerum naturalium, sicut ad euaporationem fumi herbæ cuiusdam, trabes domus serpentes videntur, & multa eiusmodi experimenta inveniuntur. Hæc D. Thom. Th. qui profunde satis rem hanc explicat, sed argumentis impetendus, vt eius doctrina manifestior sit.

Et arguētor primo, & probatur nullo modo esse possibilem præfatam præstigationem, nam teste Aristot. lib. 2. de anima cap. 5. text. 52. & 59. hæc est differentia inter sensum & intellectum, quod ille præsentiam obiecti requirit, hic vero non ita: ergo nulla potest fieri sensatio, nisi præsentis obiecto sensus, ac proinde ludificatio sensuum in absentia obiecti nequaquam possibilis est. Confirmat quia implicat sensum moueri nisi à suo obiecto: ergo quidquid dæmon operetur, & si non præsentat sensibus aliquod obiectum, nequaquam poterit mouere ad sentiendum. Antee patet, quia implicat passivum moueri, nisi ab actiuo

Aristotel!

libi

sibi proportionato, neque potentiam extra suum obiectum vagari. *Secundò.* Si res absens potest sentiri à sensibus externis: ergo poterit animal sine cibo nutriri, & ignis non existens tãgi, & animal ab eo vri poterit, cymbalũ non existẽs audiri, & eius sono auditum lædi, & mel non existẽs gustari. *Confirmatur,* quia sequeretur dari duas propositiones contradictorias veras; esset enim simul verum, video Socratem currentem, siquidem in præstigiõsa visione videtur vt currentem, & video non currentem, quia re vera non currit. *Tertio arguitur,* ad probandum nullã contingere deceptionem in sensibus externis, eo quod in absentia obiecti percipiant illud per specierum sensibiliũ fluxionem à thesauro imaginationis vsq; ad organa sensuum: ac proinde modum primum præstigiõrum assignatum à D. Th. non consistere. Nam quãdo sensus percipit rem per propriam speciẽ, & sic per speciẽ repræsentantur, quia illius imago est, non decipitur: sed in eo priori modo assignato à D. Thom. percipitur obiectum per propriam speciem, sicut per eam repræsentatur: ergo non est vlla deceptio.

Confirmatur. Quia species sensuum iuxta præfatum modum D. Thom. abstrahit à præsentia, & absentia: ergo quamuis per illam speciem non percipiatur obiectum vt præsens, non decipitur. Iudicare enim de præsentia, aut absentia obiecti non pertinet ad sensus externos. *Quarto.* Quando dæmon visum ludificat, vt

mulier appareat equa, duo reperiuntur, in quibus ludificatio consistit: agnitio scilicet visua equæ, & occultatio mulieris coram vidente existentis. At primum non pertinet ad ludificationem, sed potius ad perfectionem visus, qui specie rei, quam cognoscit, potius perficitur quàm ludificatur, vt in argumento proximè præcedenti probauimus: & *secundò* non potest consistere iuxta primum modum D. Thom. ergo ille modus dicendi insufficiens est. *Probatum minor,* quoad secundam partem, quia potentia visua ex hoc, quod actuetur vna specie, quàm plures alias recipere non impeditur, vt experientia docet, quando plures res simul videmus: ergo quamuis in casu posito recipiat speciem equæ per effluxionem ab imaginationis thesauro, non vetatur recipere speciem mulieris in prospectu adstantis, & simul videre equam, ac mulierem. Ac proinde primus explicandi modus insufficiens est, quia ex eo non colligitur occultatio mulieris, sed apparitio equæ, vtrunque autem simul esse iuxta primum modum necesse est.

Quintò. Quia iuxta primum illum modum non poterit percipi res sub varia habitudine motus, aut situs, &c. putà currens, iacens, saliens, &c. sed necessariò vniformiter, nam sicut & species in imaginatione seruantur vniformiter in esse quieto, sic quando defluunt ad organa sensuum vniformiter repræsentabunt res, quarum sunt species, & consequenter ille

ille modus nõ explicat, quo modo à dæmone ludificentur sensus, vepotè qui multis, ac varijs modis percipiāt in præstigijs res, erga quarum sensationem ludificantur.

Sexto. Quia iuxta eūdem modum dæmones non valerēt decipere sensus ostendendo illis ignota; sed tantum nota; cum tamen experientia docuerit, & August. *lib. de spiritu, & anima, cap. 28. tom. 3.* eos ostendere hominibus formas notas; & ignotas. Probatur consequutio: quia species, quæ in thesauro imaginationis seruantur, & dicimus fluere vsque ad organa sensuū; à rebus acceptæ fuere, & ad sensus vsque delatæ; & à sensibus demum vsque ad imaginatiuam transmissæ; vt ibidem tanquam in loco thesauri conseruantur: ac proinde non nisi rerum notarum poterunt esse similitudines.

Contra secundum modum, quo vtitur D. Th. vt explicet qualiter sensus à dæmone ludificentur, putà propter organi læsionem, *arguitur septimo.* Demus operatione dæmonum oculum læsum videre Leonem, qui neque præsens est, neque eius figura, in quo visus valdè decipitur: tunc certè illa visio nequit fieri sine specie Leonis Leonem repræsentante: & rogo vnde sumitur illa species? *Dices:* fluit ab imaginatione: ergo iam confundimus secundum modum cum primo, dum ad ludificationem non putamus sufficere organi læsionem. Item arguitur præcipuè, vt probemus talem ludificationem esse

impossibilem organo existente læso, nã visus iudicat in hoc casu de Leone, sicut per illam speciem repræsentatur: ergo nõ est læsum organū, quia læsio organi nõ inducit deceptionē, nisi quia potentia aliter iudicat de re, quam per speciem repræsentatur, aliàs non esset læsa, sed sana, & integra: quod si non iudicat sicut per speciem Leonis repræsentatur, certè non percipit Leonem. *Confirmatur.* Quia quando dæmonum ludificatione mulier apparet equa, illa species, quæ fit visio, vel oritur à muliere adstante; & hoc non, quia à muliere non prodit nisi species mulieris, non ab equa, quæ nulla extat. *Dices,* illa est species equæ, quæ fluit operatione dæmonum ab imaginatiua. *Tunc credit argumentum positum,* quia impossibile est per eam speciem fieri visionem equæ ab oculo læso, quia si iudicat de equa sicut per speciem eius repræsentatur: ergo non est læsus. Si iudicat aliter, quam per speciem equæ repræsentatur, læsus quidem esset, quia hic est effectus organi læsi, sed non intelligitur vnde habeat speciem, à qua informetur, vt producat visionem equæ sine specie equæ.

Fieri à dæmone sensuum exteriorum, & interiorum ludificationem, non est qui ignoret propter euidencia indicia, & experimenta, vt notauit August. *lib. 83. quæstion. 12.* experimentorum autem multitudinem poteris legere apud Guiliel. *Guilliel. Pari. part. vltima de vniuerso ca. 22.*

Ec Modum

Modum autem id faciendi à suffici-
enti diuisione colligimus, scilicet ex
parte obiecti, ex parte medijs, & or-
gani: & Angelicus Doctor *vbi supra*,
præ cæteris profundius meditatæ
est, quomodo id accidat quando
deceptio contingit ex parte specie-
rum sensibilium, & ex parte organi
læsi: & ideo nos contenti resolutio-
ne D. Thom. ad dissoluenda argu-
menta, quæ contra illam facta sunt
properamus, animaduertentes non
esse necessarium, vt in omni præsti-
giosa deceptione, vnus dumtaxat
ex præfatis modis interueniat, putà
ex parte obiecti, medijs, aut organi,
nam contingeret aliquam fieri ludifi-
cationem, in qua sit necesse decep-
tionem ex parte omnium præfato-
rum prouenire, aliquando vnus tan-
tum modus sufficiat. Rursus præ-
mittendum omnem diabolicam decep-
tionem necessariò originari in
motum locali dæmonum, aut in al-
teratione, ad eundem localem mo-
tum consequente, sicut supra latè
docuimus. His positis.

Ad primum argument. *respondet.*
ex doctrina D. Thom. *question. 16. de*
D. Thom. *malo artic. 11. ad 6.* apprehensionem
sensitiuam hominis, natam esse im-
matari dupliciter: vno modo pro-
grediendo à rebus ad animam: v. g.
quãdo sensus immutatur ab obie-
cto extra sensum existente, & iste
progressus naturalior & cõmunior,
iuxta quem intelligendus est Ari-
stot. quando ait sensum non perci-
pere obiectum nisi præsens. *Secundo*

modo procedendo ab anima ad res,
qui processus reperitur in somniant-
ibus, vt notat Aristot. *in libr. de somno* *Aristot.*
& *vigilia, cap. 3.* assignans causam ap-
parationum, quæ in somnis fiunt, ait:
quod cum animal dormit descen-
dente plurimo sanguine ad princi-
pium sensitium, id est, sensum cõ-
munem, simul descendunt motus,
& impressiones ex motionibus sen-
sibiliù relictæ, quæ in spiritibus sen-
sualibus conseruantur, & sensitiuã
principium mouent: sic, vt appari-
tio quædam fiat, ac si tunc à rebus ipsis
exterioribus immutaretur sensitiu-
um principium, & tanta esse potest
humorum spirituumq; cõmotio, vt
etiã vigilantibus, huiusmodi appari-
tiones fiãt; sicut & in phreneticis, &
melancholicis patet, & commenta-
tor Auerroes *in suo tractatu de somno*
& *vigilia*, ait, nos in somnijs sentire
per quinque sensus sensibilia exter-
na, licet absentia idque accidere re-
deuntibus ab internis sensibus ad
externos, absentium rerũ imagini-
bus; sicut enim in vigilia sensibilia
externa mouent sensus externos, &
hi sensum communem, is imaginariã
uam, sic inter somniantum cõuerso
ordine, imaginatio mouet sensum
communem, hic sensus externos.
Cum ergo dæmones possint quid-
quid nos motu locali possumus: nõ
mirum quod dæmones idẽ possint,
& percipere faciant obiectũ absens,
ac si re vera præsens esset, vt ideo pro-
cessu, qui dictus est fieri ab anima ad
res, siue ab internis ad externa. Et
hoc

hoc bene nota, pro apparitionibus, & extasibus. *Ad confirmat. respondet.* in hoc progressu ab anima ad res, sensus mouetur à suo obiecto, non in esse entitatio, sed in esse repræsentatio, id est, à sua specie; & hoc fat est, vt obiectum sentiatur, & vt dicatur moueri à suo actiuo proportionato, & potentiam non euagari extra suum obiectum.

Ad secundum respondet. Si sermo sit de processu animæ ad res, non est inconueniens mel non existens gustari mediante sua specie gustui inhærente. Item, quod ignis non existens tactu sentiatur, scilicet per species qualitatum tangibilium ignis, quibus tamen speciebus nõ dicitur animal vri, quia vñtio non fit nisi per calorem realiter inhærentem in re, quæ vritur. Nec implicat quod cymbalum non existens, per existentes species soni audiatur; quibus tamen non sequitur offendi auditum, quia hæc offensio nõ ab speciebus, aut sono est, sed à vehementi agitatione aeris, tonum, speciesve, deferentis. Secus dicendum est de nutritione sine cibo, quia nutritio importat conuersionem cibi in substantiam aliti, quæ conuersio si non adsit cibus nequit reperiri. *Ad confirmat. respond.* eas non esse cõtradictorias, sed hæc, video Socratem currentem, non video Socratem currentem; ex quibus negatiua falsa est in casu præstigiöse visionis.

Albertus. Tertio argumento conuincuntur
Apollina. Alber. Mag. tra. 3. c. 5. de ani. & Apolli.

in 2. de ani. q. 13. vt existiment sensus non decipi circa proprium sensibile, quod tamen esse falsum iam supponimus in hac disputatione, moti experimētis multis, & quia intellectus sæpè dicitur sensum corrigere, certè errantem, ac deceptum. *Quare respõdetur,* deceptionem sensus non in eo consistere, quia aliter apprehendit rem, quam per speciem repræsentatur: sed in eo quod apprehendit rē, ac si haberet aliquam qualitatem, quam re vera non habet, vt quando gustus percipit rem dulcem, vt amarum, & in casu argumenti, quia apprehendit rem vt præsentem, cum tamen absens sit. Sed de hoc latius statim. *Ad confirmationem* concessio antecedenti in hoc sensu, quod interdum percipit rem præsentem, interdum absentem, negatur consequentia, quia quãdo percipit rem absentem, ac si præsens esset: decipitur iudicans iudicio sensuali (quod fortè non distinguitur ab ipsa sentatione, vt ad eam concurrat communis sensus) rem esse præsentem, & non est ita vt iudicat.

Ad quartum respondet. Quando mulier apparet equa, aut quoduis aliud, id quod non est: sensus ludificatur in agnitione eius quod non est, & in occultatione rei, quæ re vera præsens est, in priori, sensus perficitur recipiendo speciem; nihilominus decipitur in iudicando rē aliter quam est: at verò occultatio rei, quæ re vera præsens est, non sufficienter fit ex eo quod defluat ab ima-

Ec 2 gina-

ginatiua species rei, quæ non est præ-
sens, vt argumentum probat, sed ne-
cessariū est apponi aliquod obsta-
culū, ne res præsens appareat; hoc autē
apponetur vel interponendo ali-
quod corpus tenuissimū inter eā rē,
& potentiam, vel quid simile: nec
hoc est contra primum modum lu-
dificationis, quem assignat D. Tho-
iam enim monui aliquas ludificatio-
nes reperiri, vbi deceptio sumitur
non solum ex parte vnus modi, ve-
rū & alios interuenire.

Ad quintum *negatur antecedens*; et-
enim sicut quando motus fit à rebus
ad animam, dantur species repræ-
sentantes rem sub diuersa habitudi-
ne, sic quando motus est ab anima
ad res, eadem species, conseruatæ in
thesauro imaginationis, defluunt o-
perationes dæmonis vsque ad sensus
externos cum ea habitudine, sub
qua dæmon vult repræsentare rem
sensus. Itaque illæ species conser-
uatæ in imaginatiua, vniformiter se
habent in essendo, & difformiter in
repræsentando, si eis vti vult dæmon
ad repræsentandum rem sub hac,
vel illa habitudine; nec hoc debet
videri impossibile cum id videamus
accidere in somniantibus, qui per
*species seruatas in imaginationis the-
sauro, percipiunt res sub diuersis ha-
bitudinibus motus, vel quietis, si-
tus, aut figuræ: quod ergo potest
commorio naturalis humorum, po-
test dæmon simili motione vtens.*

Ad sextum *respond.* dupliciter posse
intelligi aliquid esse ignotum: vno

modo totaliter & secundum se, & se-
cundum sua principia; & isto modo
ignotum non potest dæmon homini
ostendere, neque sensatione exte-
riori, neque interiori phantasiæ: non
enim potest facere cæcū à natiuitate
colores videre, aut surdum à natiui-
tate sonos audire: & idem dico de
imaginatione. *Secundo modo* dicitur
aliquid ignotum secundum spe-
ciem totius: verbi gratia, si quis ima-
ginetur montes aureos, aut eos vi-
deat decipiente dæmone. Hos enim
nunquam vidit, & nullibi sunt; & hu-
iusmodi ignota dæmon benè potest
ostendere, iuxta primum illum mo-
dum assignatum à D. Thom. nempe
per fluxionē specierum ab imagina-
tione, quia licet nō sit in ea vna spe-
cies montis aurei, est tamen species
montis & auri, quæ homo aliquan-
do vidit. Ex quibus cōpositis & ad-
iunctis, & defluentibus vsque ad or-
gana sensuum, facit dæmon videre
montem aureum ignotum: imò &
quancunque aliam rem fictitiā, quia
ex speciebus reconditis in imagina-
tione scit fabricare, & componere
mira, vnde sensus decipiatur.

Circa *septimum argumentum*, &
eius confirmationem inquiritur res
difficilis, videlicet in quo consistat,
vel à quo promanet deceptio, ratio-
ne læsionis organorum? Et dico non
consistere in hoc quod sensus perci-
piat rē aliter quàm à parte rei se ha-
bet, nam sine vlla læsione organi per
speciem defluentem ab imagina-
tione vsque ad sensus externos, deci-
pitur.

pitur sensus sentiens rem absentem, ac si præsens esset. Consistit ergo, vel promanat deceptio ratione læsionis organi, ex eo quod sensus læsus non percipit rem sicut per speciem, qua informatur; repræsentiatur: v. g. oculi laborantes icteritia, decipiuntur ratione læsionis, dum omnia alba quæ vident, illis apparent pallida, eo quod alba non percipiunt, sicut per speciem alborum repræsentiatur. Idem dico de laborantibus ophthalmia, id est, lippitudine, qui ratione læsi organi non percipiunt omnia colorata sub proprio colore, sed sub sanguineo. Similiter gustus læsus ab humore cholericis, percipit dulcia, vt amara.

Et si roges unde provenit vt sensus ratione læsionis devians ab attingendo rem, sicut per propriam speciem repræsentiatur, percipiant magis sub hac, vel illa ratione obiecti, puta oculus ictericus sub ratione pallidi, gustus cholericus sub ratione amari? *Respondetur*: quia organum infectum est aliqua alteratiua qualitate: immutatiua interdum medij, interdum obiecti, tali, vel tali modo, & ideo determinatiua organi læsi: vt esto aberret ab attingendo rem obiectam, sicut per speciem propriam repræsentiatur; attingat eam alia habitudine, & alio modo, ad quem qualitas illa determinat: & vt in exemplis positis permaneamus, quando oculus inficitur icteritia, & ei obijcitur nix alba, terminatur oculus ad videndum niuem, vt pallore vestitâ, eo

quod aer circum circa oculos, & eorum cõcavitates existens, immutatur ab icteritia, vt species illac transeuntes pallidæ fiant. Item, quando lingua, quæ est gustus organum, infecta est cholera, & gustat mel dulce, determinatur gustus ab humore cholericis, vt cibum, alias dulcem, gustet vt amarum: quia ipse cibus ab amaritudine linguæ inficitur, & amarus redditur. Non dissimiliter esse dicendum censo in proposita dubitatione, demonem scilicet aliquando deceptionem ingerere sensibus, ex læsione organorum, eo quod ab ea nascitur, vt sensus obiecta sua non apprehendant eo modo, quo per suas proprias speciem repræsentiatur, quod frequenter contingit quando res aliquid sunt, & aliud appareret, vt quando leo apparet homo, aut homo equus.

Et si quispiam dicat: bene intelligitur organum læsum errare in attingendo rem, sicut per suam speciem repræsentiatur; error enim deviatio quædam est; sed vix intelligitur quomodo, aut inde determinetur ad attingendum hoc, & non illud: v. g. unde determinatur, aut à quo, vt oculus læsus in prospectu habens hominem, videat leonem, & non draconem, aut bouem. Dices, à qualitate læsiva organi, sicut supra dicebamus. *Contra*: nã læsio illa per alterationem fit: at terminus alterationis non est figura, sed qualitas: ergo per qualitatem læsivam, non potest organum determinari ad videndum leonem, cum oculi respiciant à directo hominem. *Resp.* Per

alterationem possunt organa lædi, & etiam per motum localem, id est, per commotionem, ac agitationem humorum, sicut accidit ebrijs, ac furiosis, qui credunt duplicem Solem, & geminas se cernere Thebas: ad hos vero motus sequitur determinatio organi sensus per modificationem, & figurationem quandam virtualem medijs, per quod sensatio fit, & non est impossibile: multa

Guilliel.

narrat Guilielmus Parisiensis p. vlt. de vniuerso, c. 22. Et præcipue ad nostrum propositum ait, quod si de semine asinino & cera, fieret candela, quæ sola in conuiuio luceret, omnes in conclauis existentes viderentur capita asinorum habere. Et D.

D. Thom.

Thom. vbi supra ait, per fumum quarundam herbarum videri omnes trabes domus serpentes: igitur non erit mirum si dæmon lædat organum aliqua qualitate rerum naturalium, vnde oriatur quod medium imbuatur tali figura virtuali, vt ad eam agnoscendam organum læsum determinetur, maximè quando potentia tantum intentionaliter mouetur: at vero quando realiter, vt gustus, & tactus, puto eam qualitatem infecti organi commisceri obiecto gustabili, aut tangibili, & ab ea commistione gustus, & tactus errabundi, determinatur ad hos, vel illos sapores, ad hæc vel illa tangibilia.

Itaq; illa qualitas sensu læsiua, & dissipat organum, ac errare facit circa propriū obiectū, & simul determinat illud ad aliquid percipiendū.

Ex his, nisi fallor, poteris reddere rationem multarum deceptionum, quæ à dæmone fiunt circa sensus externos v.g. adsunt multi, qui quidquid conspiciunt serpentes esse putant, ludificati à dæmone: mutatio medijs in causa est, quæ frequentius oritur ex læsione oculorū: si vero quidam ludificentur, quidam non, à corruptione organorum eorū qui ludificantur, prouenit. At vero si omnes circa vnā rem tantū ludificentur, putā, quia hominē asinum esse putant: sola læsio organi eam deceptionem nō inducit, sed necesse est obiecto aliquam affigi qualitatem ratione cuius aliud appareat, quam sit. Hæc satis sunt; nam numerare innumeros fallendi modos, quibus versipellis hostis vitur: penè impossibile mortalibus est. Satis scire omnem hanc deceptionem prouenire, vel ex parte obiecti, vel ex parte medijs, vel maximè ex parte organi, non solum læsi, vt modo dicebamus: sed etiam aliquando impediti in meatibus suis obstruis per crassos humores, ne spiritus ad organum perueniant: qua fortè ratione Angeli Sodomeos à orphasia, seu à christia percusserunt Gen. 19. id fuit genus cæcitaris, qua Angelus siue bonus, siue malus, facit nobis celari non omnia, sed quædam.

De deceptione circa sensus internos.

PAUCA dicenda sunt, eo quod ex dictis circa externos serè omnia, quæ in decipiendis internis contingunt, perspicua sunt: differunt enim dumtaxat secundum internum, & exter-

Genes. 19.

externū. Sicut ergo probauimus dæmones posse deceptionem ingerere sensibus externis, quia corporei sūt, & omne corpus obedit Angelis ad nutum, quantum attinet ad motum localem: ita & probatur posse sensus internos deludere propter eandem rationem: & sicut deceptionē in sensibus externis diximus prouenire ex parte obiecti, medij, & organij: sic dicendum est sensuum internorum deceptionem prouenire ex parte obiecti, formando intra ventriculum cerebri, vbi phantasia residet, idola quædam, ad quæ attendens phantasia multa agnoscat, & reuoluat, siue vera, siue fictitia. Sed potissime vititur dæmon deceptione proueniente ex parte specierum, ad phantasia, seu imaginationem spectantium. Non quidem potest dæmon phantasia, aut imaginationem immutare, nouæ speciei impressione, vt ait D. Th. 1. p. q. 111 art. 3. & communiter omnes Theologi: & ideo non potest efficere, vt cæcus à natiuitate rectè de colorib. imaginetur, sed bene potest ex speciebus, quæ à sensibus ad imaginationē delatae sunt, tot & tales commixtiones efficere, vt imaginetur homo res quas nunquam vidit: v. g. chimæram per speciem capræ, leonis & draconis, commixtas per solam motū localem, vel etiam concitatis humoribus, atq; affectionibus, vnde contingant imaginari lata, aut tristitia, quæ nunquam vidit, aut fuerūt: vel sicut in amentibus, vel phreneticis

videre est, ex humorū perturbatione varias eorū phantasiæ species deuoluere. Vititur etiam dæmon phantasiæ læsione, assumendo humores suo instituto accommodatos, ex rerum natura, circumcirca vetriculum phantasiæ affigendo, aut verò intra cerebrum intromittendo, vt quales vult ipse imaginationes homo in phantasia obuoluat, eaque se videre, & audire iudicet, quæ re vera neque oculis, neque auribus vnquā hausit. Et hæc benè nota, quia hinc manant tot falsæ apparitiones, & ecstases, ac reuelationes, vt probè aduertit Victoria de Magia, num. 35. & Victoria ante eum Aug. de cura pro mortuis, c. 12. August. & ex parte tetigit Caiet. 2. 2. q. 95. art. 3. agens de superborum contemplatiuorum, & lamiarum deceptorij imaginationibus, à dæmone immisilis.

De intellectus deceptione à dæmone.

AN intellectus humanus à dæmone possit decipi? non inutilis dubitatio est. Et videtur vera pars negatiua prin. d: Quidquid dæmon potest efficere per motum localem, aut alterationem ad eum consequentem potest, vt supra docuimus: sed intellectus non est mutabilis immediatè locali motu, & multò minus alteratione, quia incorporeus est, ergo in eum nihil dæmon potest. *Confr.* Idè tot, & tanta potest dæmō in sēsus internos, & externos, quia potētia corporales sūt, & organis corporalib. affixæ: a nihil horum

D. Thom.

nes, 19.

horum intellectui quadrat: ergo in illum nihil dæmon potest. *Secundo.* Cognitio intellectiva secundū duo fit, videlicet secundum lumen intelligibile, & secundum species intelligibiles: sed dæmon non potest mouere animam ad cognitionem intelligibilem ex parte luminis intellectualis: tum, quia hoc præexistit homini à natura; tum, quia vt superius docuimus, nullam formā potest immediatè producere sine agentium naturalium actione per applicationem actiuorum, & passiuorum, quæ non habet locum in lumine intelligibili. Similiter etiam, neque ex parte specierum intelligibilium, propter eandem rationem, non enim valet eas producere: ergo non potest intellectum immutare, nedum decipere.

In hac re dico primo. Citra dubium decipere dæmon hominum intellectum potest, falsa, aut permixta falsis, docendo, loquutione sensibili, aut quouis alio modo visibili, suos conceptus manifestando. Assertio clara est, si enim hæc potest facere homo, vt decipiat alium hominem, cur non hæc efficere valebit potens inimicus, maximè assumpto aliquo corpore? Sic conatus est decipere, sed frustra, Christum Dominum, sic sæpe decipit Magos, & maximè incubos, aut succubos.

Dico secundo. Dæmones inuisibiliter & immediatè, attentata sua naturali virtute, possunt mouere hominum intellectum cum illuminando. Hæc

assertio probatur. Nam id potest Angelus bonus, vt ait D. Thom. 1. p. q. 111. art. 1. & multis alijs locis: ergo & dæmon id poterit, quia in naturalibus æqualis sunt potestatis spiritus bonus, ac nequam, teste D. Dionysio & assentientibus eunctis Theologis. Hæc autem illuminatio non consistit in productione alicuius formæ, vel noui luminis, sed lumen naturale iam præhabitu fortificando: virtus enim inferior coniuncta superiori fortior redditur, ad eum modū quò minus calidum ex adiunctione ad magis calidum robustius redditur: quod egregiè explicat D. Thom. de veritate, q. 11. art. 3. in corpore, & ad 3. sicque est intelligendus sanctus Doctor in 2. dis. 8. q. vii. art. 5. ad 6. quando ait, posse dæmones imprimere hominum intellectibus lumen intelligibile, non producendo, sed iam productum vigorando. Cōsulto dixi in assertione, id posse dæmones attentata sua naturali virtute: nam considerata eorum malitia, & odio, quo homines prosequuntur, nunquam homines isto pacto illuminant. Ita D. Thom vbi supra, quest. 16. de malo, & 1. 2. quest. 80. & ratio est, quia isti hominum hostes, nullum bonum epiūt hominibus, sed hostilia mala: ergo semper desiderant hominum intellectus obnubilare, tenebris offūdere, in errorem inducere, ac decipere: ergo nunquam intellectum confortabunt lumine intelligibili, sicut possunt, ne eorū thecna, malæ artes, & doli lumine illustriori detegatur.

Et

Et si objicias: dæmones scientias docent, secreta veritatis inspirant, sacra dogmata, quasi in mōmēto ad, discere faciunt, vt dicitur de Anabaptistis, qui sumpto poculo (dæmoniaco nempe) in sacre Scripturæ lectione periti euadunt, ordinantes hæc omnia in malum, & deceptionem errorum: cur ergo id non efficiant confortando scilicet intellectum hominum, vt errores defendant, aut alia mala subtilius machinentur? R. sp. negando consequentiam: in calu enim antecedentis, magna latere potest erroris, ac deceptionis occasio, vt statim videbimus: eo quod commemorata in antecedenti, fiant per apprehensionem, & receptionem specierum intelligibilium: quas ita concinnant, & commiscet dæmones, vt multa persuadeant falsa: at verò confortatio luminis intellectualis, sicut & ipsum lumen, pertinet ad iudicandum melius de apprehensis, quo iudicio relegatur omnis error, & deceptio; tātum abest, vt inducatur, seu occultetur. Quare quamuis possent dæmones intellectum confortare modo prædicto, & eundem subtiliorem reddere ad omnes operationes suas præstandas per commodiores potentiarum sensituarum, quæ intellectui deseruiunt, dispositiones, humoribus scilicet densioribus per motum localem expulsis, vel agentium naturalium adhibitis medicamentis, vel spiritibus sensitiuis expurgatis, aut multiplicatis: quanto

enim sensus dispositionibus nobilioribus afficiuntur., tanto perfectiora esse opera intellectus, necesse est: sed id non procurant humani generis hostes, sed in omnino opposita, & incommoda incumbunt pro virili.

Dico tertio. Dæmones possunt decipere intellectum hominum non immutando illum immediatè: sed mediatè. *Prima pars* longiore indiget discussione; modo breuiter: quia non est intelligere quomodo immediatè possit immutari ab erroneo iudicio. *Secunda probatur:* quia intellectus pro isto statu nequit moueri, nisi medijs phantasmatis, quæ à sensibus ortum habuere: sed in his phantasmatis componendis possunt dæmones multas deceptiones, & fallacias obtendere: ergo. *Maior* perspicua erit si aduertas, intellectum, quamuis non sit alligatus alicui organo, neque suam operationem producat mediante organo, in ea tamen operatione dependere ab organo corporeo: quia vt dicitur in 3. de anima, phantasma est obiectum intellectus, sicut color est obiectum visus: phantasmata autem dependent à sensibus, à quibus ea recipiunt. *Minor autem probatur,* ex his quæ diximus posse dæmones circa phantasmata, quæ sic possunt adaptare, & commiscere, & commixta intellectui præsentare, vt intellectus apprehendat ea cogitata, quæ dæmones intellectum volunt percipere; siue vera sint, siue falsa.

Ff

Hinc

Hinc patet solutio ad primum pro parte negatiua. *Respond.* namque, tantum probare, non posse intellectum directè moueri à dæmone: nō autem probat non posse indirectè, & mediatè, vt modo dicebamus: & idem responderetur ad confirmationem. *Ad secundum resp.* ex secundo, & tertio assertis, id est, non posse intellectum immutari à dæmonibus, per productionem noui luminis, aut alicuius alterius formæ: posse tamen per immissionem phantasmatum, seu specierum intelligibilium.

Ex his colligitur differentia inter intellectum, & phantasia, & alios sensus: nam sensus internos, & externos dæmones decipere possunt immediatè, immutando ipsos sensus eos disturbando, aut lædendo, & faciendū eos errare à veritatis scopo, at intellectum nequaquā immediatè decipere possunt, eum immediatè mouendo, seu mediatè, & indirectè, ad modum expositum. Est rursus altera differentia, nam phantasia (velit nolit) cogi potest à dæmonibus, vt species sensatas verset, & obuoluat, ac de quibus ipsi voluerint imaginetur: at verò licet possunt intellectum informare speciebus intelligibilibus, & phantasmatibus deputatis per operationem intellectus agentis: non tamen possunt cogere, vt eis vratur, & ijs mediantibus aliqua intelligat. Eo quod præter intellectum recipientem species, & obiectum cognoscibile, requiritur actualis intentio cognoscētis, vt co-

gnoscere intendat: quæ actus est voluntatis; quæ cum non possit à dæmonibus immutari, vt statim dicemus, neque ipse intellectus, propter participatam à voluntate libertatem potest cogi: non solum ad iudicandum, verum neq; ad apprehendendum ea, quæ dæmones suggerūt, sed existentibus aliquibus speciebus in phantasia, non est necesse in eas intellectū intendere: at potest aciem suā ab eis diuertere, imò existentibus speciebus in memoria, seu intellectu, non est necesse conceptus formare actiue intelligendo, quia ad hoc intentio voluntatis requiritur. Doctrina est D. Th. in q. 16. *De malo*, art. 11. ad 3. 4. & 5. & alibi sæpe.

De deceptione voluntatis.

ERROR, & præstigiū præcipuè ad potentias apprehensiuas pertinet; deceptio autem etiam ad appetitiuas facultates spectat, quæ tunc dicuntur decipi, quando mouentur, vt ament non amanda, & odio habeant non odienda. Hanc autem deceptionem non valent dæmones voluntati inferre ipsa reuēte. *Probat.* quia dæmones nequeunt mouere hominum voluntatem, neq; directè, neq; indirectè: ergo non possunt eam vllō pacto desipere. *Prob. prima pars antecedentis*, eo quod voluntas vndique & omninò est independens à corpore.

Quod vt planius percipiatur aduertendum est, esse quasdam hominum potentias dependentes à corpore
quas

quantum ad actum, & quantum ad obiectum, cuiusmodi sunt sensus interiores, & exteriores, qui actum producant mediante organo corporeo, & versantur circa obiecta corporea: & idem dico de appetitu sensitivo. *Alia potentia* sunt dependentes à corpore dumtaxat, quantum ad obiectum: huiusmodi est intellectus, qui non valet actum producere, nisi phantasmata illi quasi in ratione obiecti presententur, cum oporteat intelligentem phantasmata speculari: at vero actus ipsius intellectus à corpore non pendet, quantum ad sui perfectionem, quia potentia est nullo indigens organo ad sui actus productionem. *Alia potentia* sunt omnino independentes à corpore quantum ad actum, & quantum ad obiectum. Hæc est voluntas humana, quantum ad actum quidem, quia nullo indiget organo ad sui actus elicentiam; quantum ad obiectum etiam, quia cum non moueatur ab obiecto, seu specie sumpta à re corporea, id est, phantasmate, sicut intellectus, sed à bono vero, vel apparenti, non pendet ab obiecto corporeo: ergo omnino independens est à corpore, ac proinde non potest directe ab extrinseca creatura moueri, neque decipi. *Rursum*, voluntas, libera potentia est, nulli subiecta creaturæ: & consequenter suorum actuum domina: ergo à nulla creatura poterit directe moueri, alias ab ea creatura cogereretur: neq; etiam indirecte, quia maximè ab obiecto, & hoc non est

verum, etenim à nullo obiecto necessario mouetur, nisi ab ultimo fine.

Hinc perspicies, dæmonum potentiam, in voluntatem multo minus vires suas exercere, quam in intellectum: quia illam nequit directe, aut indirecte mouere: huc vero mediatè, & indirectè mutare potest. Colliges etiã, dæmones non valere villo pacto homines inuitos ad peccandum trahere: quia eorum voluntas nequit (velint, nolint) ab vlla creatura moueri.

Dico secundo. Quamuis dæmones non possint ad peccandum cogere, possunt multipliciter, & vehementer inclinare. *Primo* operando interiorius in phantasia, aut appetitu sensitivo, vt habet D. Thom. 1. 2. q. 89. & *D. Thom. de malo, q. 16. art. 11.* Modum autem isthæc faciendi percipies, si aduertas quæ paulò ante diximus; nam dæmones per motionem spirituum in quibus sunt phantasmata, illa ad imaginationem deducunt, quæ vel alliciant concupiscentiam, vel irascibilem concitent, & sic indirectè inclinant intellectum ad iudicandum, & voluntatem ad volendum illud, quod ad peccati patrationem conducit. His addendum, eos posse humores in homine existentes mouere & his inflammata parte sensitua in actum peccati prona, ipsa voluntas acriter inclinatur, & quasi arripitur: sed nequaquam cogitur, sed ultro neè aliquando assentitur peccato.

Secundo. Ad peccatum possunt inducere, & inclinare per exteriora:

verbi gratia exterius suadendo : sic cum Seruatore nostro egit dæmon, loquens voce humana, *Mat. 6.* & nō nullos Sanctos, conatus est ad lapsum carnis inclinare, apparens in forma iuencularum blanditiū, vsque ad barbæ attrectationem, & eo deteriora. Item aliquot munera ficta offerendo exterius, vt D. Antonio argenteam mensam; & lamijs viros, & fœminas, ac carnales delicias: aut ostendendo aliquot pro uocatiua vera, quibus animus incutentis emolliatur, & ad malum pro uocetur: vt si Ecclesiã aduenti, pro eurer occursum fœminæ dilectæ, aut quod aliquid turpe videat, aut audiat, ac denique aliquod corpus, quod ardorem venereum excitet, intromittendo: potest. n. homine dormiente, in stomachum cibos inferre, qui iram, aut concupiscentiam moueant, aut vires genitales accédant, sed his, & alijs nequaquam cogere potest ad peccandū, cū homines ipsi valeant fortiter resistere, nec occūbere, vt egregie docet D. Tho. 1. 2. q. 80. per totam, & D. Aug. *serm. 197.* Latrare, inquit, potest diabolus, sollicitare potest, mordere omnino non potest. Non enim cogendo, sed suadendo nocet, nec extorquet à nobis consensum, sed petit. *Cyrillus Hierosolymitanus, catechesi. 4. illuminatorum: Liberum, ait, arbitrium habet anima, & potest diabolus incitare, cogere autem præter voluntatē non potest. Subijcit tibi cogitationes fornicationis, si vis, probas, si nolis, improbas. Et Cassianus collat. 6. cap. 8. ait: dæmones ita ro-*

stris profectibus aduersari, vt eos tantummodo incentores malorum, non etiam impulsores credamus. Hæc dicta sint de deceptionibus, quibus dæmones illaqueare mortales contendunt, & de modo, quo eas operentur.

DISPUTATIO VII.

Quibus signis, quibusve notis deprehendatur, effectus istos mirabiles, qui à dæmonibus vel à magis ope dæmonum fiunt, esse veros, an verò fucatos, & apparentes.

IN hac re dico primo. Ad intellectum præcipuè pertinet diiudicare de veritate, aut falsitate horum effectuum, id est, sint ne veri an dumtaxat deceptorij, & apparentes. Assertum planum est, tum, quia licet intellectus possit aliquo modo decipi quantum ad receptionem specierū intelligibilium dimanantium à phantasmatibus, vt in præcedenti disputatione docuimus: tamen quantum ad sublationem, aut læsionem luminis intelligibilis, non potest; quo mediante lumine, habet intellectus diiudicare de veritate cuiusuis entis. Tum, quia inter alia intellectus munia, vnum est sensus errantes corrigere, quod nequibit fieri, nisi ad ipsum spectet apprehendere errores eorum.

Dico secundo. Si effectus factus à Mago, vel dæmone, iudicatur ab in-

intellectu superare facultatē totius naturæ creatæ: v. g. suscitatio mortuorū, vel aliquid simile, de quibus diximus in disputatione quarta, infallibile signum est, eum effectum præstigiosum, & apparentem duntaxat esse.

Dico tertio. Quædam aliæ coniecturæ sunt ad idem dignoscendum; quædam ex duratione sumptæ: nam si effectus citò euanescit, aut parum durat; cōiectura non leuis est, fuisse fallacem, & fucatum: eo quod quæ à natura sunt diutius permanent, quàm quæ ab arte: item si celeritate nimia plus solito coalescit. Ac denique ex alijs circumstantijs coniectura sumenda est: hoc præ oculis habente, quod superius docuimus disputatione quinta, asserto secundo, operamiranda dæmonum, ac Magorum, vt plurimum fucata esse, & duntaxat apparentia. Sed est digna scitu.

DISPUTATIO VNICA.

Vtrum ipsimet sensus diiudicare valeant, an decipiantur in suis operationibus, necne?

ET quidem dubitatio non procedit quando deceptio prouenit ex organi læsione: quia si propter organi læsionem, aut dissipationem deceptio procedit, nequibit legitimè de ea iudicare, ad quod iudicium integritas organi requiritur. Neque habet locum quæstio, quando deceptio dimanat ex parte speciei; putà, qui per propriam speciem ab i-

maginatione defluentem, quia iudiciū illud debet fieri specie: quod si alicuius obiecti specie propria informatur sensus, impossibile erit aliter, quàm per eam representatur, iudicare. Totū ergo disputationis pōdus incumbit, quādo deceptio prouenit ex parte obiecti sensationis, e-mentiti, ac effecti à dæmone, vel à Mago ope dæmonis, an ipse sensus suamet sensatione, potens sit ad dignoscendū, vtrū illud obiectū effectum sit à dæmone, an à natura formatum. Vtrū verum sit, an tantum apprens: v. g. videt quis spectrum mulieris pulchræ, dubitatur an ipsa spectri visione facultas visiva possit apprehendere, obiectum illud non esse veram mulierem, sed duntaxat apparentem.

Et videtur vera pars negatiua. Nam dæmoni facillimum est per motum localem, aut alterationis, applicando actiua passiuus, sic effingere obiecta omnium sensuum, ac si à natura essent formata. Quod patet inductione facta in obiectis omnium sensuum: in visus obiecto res clara est, ex innumeris fallacibus apparitionibus, quibus dæmon fefellit oculos intuitiuum: in auditus etiā obiecto non minus facile, fingēdo voces humanas, & armoniā musicam. Multa narrat Syluester de strigima. lib. 2. cap. 5. puncto 3. se accepisse à quodam amico sibi fide digno. *Quidam, Syluester, ait Syluester, in ciuitate Bononia satis religiosus Sacerdos, mihi amicus, cui Hieronymo à Viola, seu Lira nomen*

men erat, quod eiusmodi instrumentum peroptime tangeret, mihi ad annum Domini 1500. in hanc sententiam retulit, ex Necromanticis, quidam mihi (inquit) cognitus dum me lyram tangere crebro videret, ostendam (aiebat) aliquando meos pulsatores, & quam nihil scias videbis: cumque festo quopiam ad tempus Quadragesimale post cibum, sanctum Michaelem in Vosco, declinata semita per vineas, angusto calle conscenderemus, medio itinere lasi quieuimus: cui ego: Quando illos, de quibus tories, pulsatores, auditurus sum? Qui statim quibusdam in terra formatis, respice ait sursum, vidique in aere quoddam pernicialium agmen, ut videbatur aulis ludentium, & descendantium, ac descendendo crescentium: qua cum in terra steterunt, quindecim iuvenes pulcherrimi quindecim instrumenta musicalia tangeres fuisse: tota verò intentione ferebat in eum qui lyram tangebatur, quod in audio, visum est mihi, quod in ea arte scirem penitus nihil. His verò iussu Necromantis disparentibus, & eorum versus characteres effingente: denovo similia, ut prius, sed plura apparere; qua dum in terra consisterent, fuerunt qui prius quindecim iuvenes pulsantes, & pulchra totidem cantantes, quibus (pareat, inquit, mihi Deus si in hoc pecco) aut pulchriores, aut in pulchritudine pares vidi nunquam. Hæc ille. In obiecto etiam gustus, & tactus, idem apparet, in casu superius allato, de conuiuio præstigiolo in nuptijs Menippi cum larua quadam, quod supra retulimus.

Sed quia circa sensum tactus, præcipua difficultas est, ut videbimus argumento secundo ex cap. 18.

Gen. ubi habetur Angelos in figura virorum receptos ab Abrahamo latione pedum, non esse deprehensos, non habere veras carnes, ac ossa, Tertio. Omnia quæ in carne, & ossibus reperiuntur à dæmone valent graphicè efformari, ac simulari, nèpè ossium durities, carnis mollities, tepor, ac luavis calor, qui tactu percipitur, & cætera tangibiles qualitates: ergo quamuis veras carnes (quæ à principio viuentis necessariò sunt) nõ valeat producere: si mulare tamè ac efformare, ut tactui tales appareant, poterit efficere, ac ex consequenti sic tactu fallere, ut ipse non percipiat deceptione. *Constr.* quia sensus visus præstantior potentia est: ergo minorem deceptione patitur. His & alijs mouetur quidam moderni, ut existiment non posse tactum percipere deceptione quam cæteros sensus.

In oppositum est dictum Christi Domini, Luc. vltim. qui ut probaret suum corpus post resurrectionem non esse phantasticum, sed naturale, ait Discipulis dubitantibus: *Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa nõ habet, sicut me videtis habere.* Quæ tuasio nullius esset efficaciz nisi per tactum discernatur inter veram, & simulatam carnem, inter vera, & ementita ossa. Posset enim quis occurrere dicens: Etiam phantasmata dæmoniaca habent carnem, & ossa simulata, ac tangibilia, ac palpabilia, ita ut deceptio per tactum nequeat deprehendi.

Secundo, Magi ac lamiz quæ cum dæmonibus familiariter cōuersantur, maximè tactu pertinente ad generationem, falsæ sunt sæpè, se conquestas apud dæmones incubos, eorum corpora assumpta, siue cadaueta, siue aërea corpora formata, esse tactu frigida, & horrida, & dæmones respondisse (vt refert Caiet. 2.2. 9. 95. art. 3. ex certa relatione earum) se non posse melius facere: ergo aliquid est in carne, & ossibus tãgibile, quod non potest perfectè obubrari à dæmonibus, ita vt tactus omninò decipiatur.

Sit tamè assertum nostrum. Potest dæmon ita omnes differentias coloris, ac lucidi, ac denique omnia, quæ spectat ad sensum visus effigiare, vt omninò decipiatur apprehensio rem phantasticam, & apparentem, vt naturæ, & veram, nō valens per se ipsum percipere eam deceptionem. Hæc assertio non indiget probatione.

Secundum assertum. Circa obiectū auditus, sic & dæmon negotiari potest, vt potentia præfata omninò decipiatur, non valens percipere suam deceptionem. Probat: quia obiectū auditus est sonus, sed dæmon per localem motum, aut alterationem, potest efficere veros sonos, & omnes eorum differentias, aut saltem simulare: ergo omnino sic decipi potest, vt suam deceptionem non deprehendat; sed existimet eos sonos à causis naturalibus prouenire, non à dæmone. Aliqui accipiunt ab hac

assertione voces humanas, quas aiunt dæmones nō posse ita perfectè imitari; quin attente audiens efficitas à dæmone, non percipiat eas voces non esse verè vitales, sicut re vera non sunt. Hi nituntur primo: quia sagæ plurimæ comprehensæ, falsæ sunt dæmones eas alloquētes, id efficere voce stridula, instar sibili, confusa, obscura, debili, pusilla, & quasi ex dolio per testam ruinosam. Ita Remigius lib. 1. de monolatr. capit. 8. ergo signum est, eos non posse imitari perfectè voces humanas, aliàs perfectè obumbrarent, vt melius deciperent.

Secundo. Quia & voces formentur (maximè humane, quæ magnam de articulationem exposcunt) quamplurima instrumenta requiruntur, eorumque functiones plures, & difficiles: ergo nō poterūt dæmones ita perfectè formare, quin deprehendatur non voces humanas esse, sed fictas, & simulatas. Antesedens ostenditur ex Philosophis, & Anatomicis quamplurimis, maximè ex Vesalio lib. 7. de humani corporis, qui ad numerum quinarium reducunt interiora instrumenta vocum humanarum formandarum, pulmones thoracis, & intercostales musculi, aspera arteria, larynx, gargarium. Pulmones seruiunt ad excipiendum aerem, & idè in eis raritas quædam, & mollities similis spongijs, quæ se contrahunt, & dilatant. Musculi facultate motiua, quæ pollent; siue thorax, ijs median-

tibus

tibus compressum aërem diuerberant, & expellunt; alioqui neq; vox, neque sonus ullus esse potest. Aspera arteria, est via quæ à faucibus ortum ducens, varijs compacta cartilaginibus, per collum in pulmones decurrit, & ut trahere ac reddere spiritum possit assidue patet. Diciturque aspera, ob inæqualitatē; sicut & illæ, quæ à corde procedunt, & pulsum denuntiant, leues nuncupatur. Larynx est superiori finis asperæ arteriæ, laryngis verò summum ostiū ne quid cibi, potūve, per id dilabatur, cōregit membrana cartilaginosa, quibus larynx constat, linguæ as-similis, & ob id lingula vocatur. Hæc verò cum spiritum identidem recipiamus, sursū erigitur. Gargalio, seu gurgulio est caruncula rotunda in extremo palati dependens, sub qua in epiglottis, seu uvula.

His itaq; instrumentis vox in hūc modū editur: musculis thoracis, & intercostalibus, vehementer cōprehensus aër, è pulmonibus per arteriā vocalem confestim deducitur, qui angusta via tractus, in aerem in arteria vsque ad laryngem epiglottidis oppositum retentum, impingit. Hic ad guttur, summamque arteriæ partem allisus, sonat; ac vocem effingit, quam si lingula opposita non esset formare non posset, qui totus sine percussione profliret: confert verò plurimum ad formandam vocem, gurgulio, & lingula, quia vox ad eas partes frangitur, & temperatur; ac pro varietate percussionum, diuerse

vocum flexiones fiunt. præsertim verò gurgulio, quasi plectrū ad suavitatem, & moderationem vocis conducit. Præter hæc commemorata instrumenta, alia plurimum ad dearticulandas voces conducunt; vt lingua, palatum, dentes, & labia, vt experientia teste agnovimus.

Tertio. Supposita opinione eorum qui censent ipsūmet auditus obiectum verè, & realiter vsque ad auditus tympanum referri, est argumentum. In vocibus, præcipue humanis, est quædam tenebitudo ac mollitudo, delectans valdè auditū, eo quod à principio viuento proficiscatur: hanc non potest perfecte imitari demon, cum non sit vitale principium: ergo non sic perfecte poterit simulare humanas voces, quin defectus imitationis, ab auditu hominis attenti, deprehendatur.

Nihilominus censeo assertum nostrum secundum sine vlla exceptione esse firmandam in obiecto quocunque potentie auditivæ. Et ad obiectionem in oppositum *respondet.* Ad primam, quamvis demones per motum localem, & alterationes possunt perfecte effingere, & dearticulare voces humanas (quod & res inanimæ possunt efficere, & efficiant sæpè, vt patet in tibijs, organis: & in cauis vallibus resonat echo, quanto melius spiritus nequam id efficiunt?) tamen non semper sinuntur facere quantum possunt; sed confusè satis, & imperfectè voces humanas edunt, Deo disponente,

nēte, vt auditus, qui est potentia cōducens ad veritates naturales, & supernaturales recipiēdas, nō omninō decipiatur, sed habeat vnde possit discernere, & deprehēdere se aliquādo decipi à dæmone, nempe ex voce confusa, stridula, & pusilla, qua dæmones vtūtur, quia sæpè alia expressiore, & magis articulata vti non permittuntur à Deo propter hominum bonum. Possiant tamen attenta sua naturali facultate, & aliquando id efficere non dubito.

Pari ratione philosophandū reor circa obiectum visus. Quamuis enim possint dæmones affabrè effigiare, & ementiri figuram cuiusuis rei, imò aliquando Christi Domini; tamen semper, aut ferè semper, Deo cohibente potentiam dæmonū, in figura adest aliquis defectus, vnde deprehēdatur effigiem esse fucatam, & opus esse dæmonum. Ostendunt se humana figura sæpè; sed corpore atro, squallido, fœcete, & formidabili, aut saltem obscuro, nigro, fædoque vultu, naribus vel deformiter simis, vel nimis aduncis, instar aquilæ, ore deformi, oculis valdè intrusis, flammantibusque, manibus, pedibusque obuncis, aut ad modum vulturis, strigosis brachijs; cruribusque, & villo fusco plenis, ribijs caprinis, vel asininis, aliquando vno pede, aut vtroque; truncato, denique statura corporis nunquam iusta, ac decora: sed cui semper adsit aliquid insolitum, vt sic homines percipiant dæmonis fraudes, nec se ab huiusmodi spectris

sinant deludi. *ad secundam obiectionem respond.* Ea omnia formandæ vocis instrumenta, & eorum functionem per motum localem, & alterationem si opus est, potest dæmon perfectè effigiare. Ad tertiam responder, nos non asserere veras voces posse à dæmonibus fabricari, quia loqui actio vitalis est, quàm in dæmone reperiri non posse asseruimus cum D. Thom. vbi sup. sed docemus eas posse tam perfectè simulare, vt nihil in vocibus humanis reperiat, quod dæmon non possit per motum localem, aut alterationem, sensui præsentare; ac si veræ voces ei insonarent: etiam admissa illa opinione, quam fallam reputamus.

D. Thom.

Tertium assertum. Omnes tangibiles differentias potest dæmon ita perfectè fabricare, vt potentia tactiva nequeat obiectum esse à dæmone apprehendere; præter quam carnes, & ossa, nervos, & alia, quibus fabrica corporis viuentis constat, quæ perfectè simulare dæmonē, impossibile putamus. Secunda pars, circa quam difficultas incumbit, probatur argumentis factis in oppositum; præcipuè argumēto primo desumpto ex Diui Lucæ testimonio, cui consonat Diuus Ioannes in 20. capit. *Ioan. 20.* sui Euangelij, narrans apparitionem factam Discipulis, & Thomæ, quando erat cum illis. Præterea. Temperamentum carnis, ossium, ac nervorum pertinet ad obiectam tactus; non enim solum percipit primas, & secundas qualitates, duritiem ossium, mol-

Gg

mol-

mollitudinem carniū, sed etiam temperamentum earum partium viventium, maximè animalium: sed huiusmodi temperamentum non potest perfectè fabricari à dæmone: ergo quando id simulat, tactus simulationem percipiet (& loquimur de tactu, non excludendo à concomitante sensu communi, in omni sensuum externorum operatione.) *Minor probatur:* quia illud temperamentum consistit non in sola mixtione qualitarum tangibilium, non in duritie, aut mollitudine, sed in temperie resultante ex his, vt à principio vitali, & animato, proficiscitur.

Obijciat quis primo. Quia eandem temperaturam possumus in obiectis aliorum sensuum fingere, & dicere, hanc vitaliter non posse fabricari à dæmone. *Secundo.* Estò ponatur in solo tactu, vt percipiatur non est necesse esse veram temperiem carnis, sed est effectam, sicut in alijs sensibus simulatus color ita percipitur sicut verus, simulata vox humana, sicut vera. *Tertio.* Per fluxionem speciei carnis à phantasia ad tactum vsque poterit percipicari, ac si re vera esset præsens, vt supra dicebamus in disputatione immediatè præcedenti. *Respond.* *ad primam obiect.* Ad visus, vel auditus obiectum non pertinet temperamentum subiecti, sed solus color, aut sonus; secus ad obiectum tactus, imò & gustus, qui percipiunt vt differentiam proprii obiecti temperantentum carnis, ossium, &c.

Ad secundam respond. Obiecta vi-

sus, auditus, & fortasse olfactus intentionaliter immutant, saltem non est necesse realiter potentias immutare: at verò gustus, & porissimè tactus obiecta, vel non immutant intentionaliter (vt Medici volunt) aut si ita immutant, necesse est simul immutare realiter: per affixionem & impressionem realem cum organo præfatorum sensuum, gustus scilicet, & tactus; & idè nisi adsit, & illis iungatur verum carnis, aut ossium, &c. temperamentum, nõ sentiēt se immutari vera carne, & D. Th. veris ossib. *Doctrina est D. Th. in 4. dist. 8. q. 1. art. 3. q. 1. & 2.* Quomò autē cū hoc saluetur, omne sensibile positum supra sensum non causare sensationem, non est huius loci, sed ad secundum librum de anima pertinet, nos aliò properamus. *Ad tertiam.* Per solam effluxionem specierum ad tactum, vel gustum, qui est quidam tactus, nequeunt tangibilia percipi, vel quia non immutant intentionaliter, aut si ita immutant, etiam realiter imprimere sensorio necesse est. *Secundo respondetur,* nos dumtaxat differere de deceptione proveniente ex parte obiecti, non verò ex parte mediij, id est, speciei: sed præstat prior solutio. *Ultimo probat.* nostrum assertum, carnes cadaueris super exanimis, magis accedunt ad veras hominis viventis carnes, quàm carnes, quæ fingi possunt à dæmone per aëris condensationem, aut aliorum humorum alterationem; sed carnes cadaueris non esse veras

carnes viuentis, affirmant experti se tactu percipere, propter defectum temperamenti à principio vitali proficiscentis: ergo multo melius percipiet carnes à dæmone non esse veras carnes.

Ex dictis infertur non minorem ab hominibus capi delectationem in sensationibus obiectorum à dæmone effectorum erga visum, auditum, & olfactum; quam in sensatione obiectorum harum potentiariū, si à natura producerentur: secus cōtingit in obiectis gustus, & tactus. *Prima pars probatur.* Quia æquè aut plus perfectè possunt trium præfactorum sensuum obiecta effingi à dæmone, quam à natura fabricari, & æquè aut plus perfectè immutare, vt nuper docui: ergo & delectare, quia appetitus sensitiuus, ad quem delectatio pertinet, sequitur in suo opere modum potentiariū apprehensuarum sui obiecti. *Secunda pars corollarij probatur* opposita ratione, & quia sagæ ac lamie sæpe fassa sunt se in coitu cum dæmone incubo, non sentire eam delectationem, quam cum viris experiuntur, nimirum propter scabrositatem, & defectum temperamenti vitalis instrumentorum, à dæmone effectorum. Rectè Caietanus 2.2. qu. 95. art. 3. *Est enim, inquit, tanto humanarum personarū commixtio naturalis delectabilior, quanto verum superexcedit verosimili.* Detinentur autem in his spurcitijs delectabiliter lamie propter alia quæ consequuntur ex communica-

tione cum dæmonibus, & quia deceptor hominum dæmon, id quod deficit de temperamēti vitalis qualitate, supplet alijs voluptuosis spurcitijs. Quare quidam incubus dæmoni in figura pulchræ scemine, quæ Catherinam appellabat, captus, & igni statim tradendus, ridens diu, interrogatus de risus causa, dixit se recordari de lenocinijs, & blanditijs suæ Catherinæ (dæmonis succubi) & cum iam flamma occupabat, idem, inquit, faciam: ita refert Syluester lib. 2. de strigi magis, cap. 5. in fine.

Ad argumenta facta in principio dubitationis resp. ad primum concedendo intentum quoad omnes sensus, excepto gustu, & tactu propter argumenta tacta in oppositum, & propter rationes allatas in tertio asserito: nec tamen negamus homines alijs affectionibus occupatos, vt Menipum captum amore illius sagæ, & illius pulchritudine ludificatum, de facto ac sæpe decipi in tactu, & gustu sensatione, sed homo attentus gustu, & tactu ea cibaria percipere vt inania.

Ad secundum similiter respondetur. Abrahamum opinione illorum viro- rum præoccupatum, & diuinis intentum, ac nihil doli suspicantem, non mirum deceptum esse, etiam in lotionem pedum; posset tamen deprehendere errorem, si attentè attendisset. Mitto modò, quod ibi non dicitur expressè, an per se, an per famulos pedes Angelorum lauerit, imo neque an dumtaxat aquam pro-

lorione obtulisset, facienda ab ipsismet hospitio receptis.

Ad tertium resp. temperamentum verarum carniū, non posse perfectè simulari à dæmone, quia id necessario debet esse à principio viuentis intrinseco, & hoc à tactu percipibile est, sicut calor naturalis vt sic, perceptibilis est per tactum, sed tamen impossibile est à dæmone ita perfectè per alterationem fieri, vt non percipiatur, vtum calor fuerit naturalis, necne, per sensum tactus.

Ad confirm. resp. visum esse præstan-

tiorem potentiam tactu propter maiorem immaterialitatem, & propter plures sui obiecti differentias, & propter alia: cæterum tactus minus obnoxius deceptioni propter rationes allatas. Hæc disputata sint pro introductione quæstionis nonagesimæ quintæ, & nonagesimæ sextæ, vbi agitur de diuinatione, & vana obseruatione, quorum criminum malitia ferè tota ortum habet, occasione sumpta ex potentia dæmonum ad mirabilia patranda.

L A V S D E O.

TRA